

BUITEN

13^e JAARGANG N°. 31.

ZATERDAG 2 AUGUSTUS 1919.

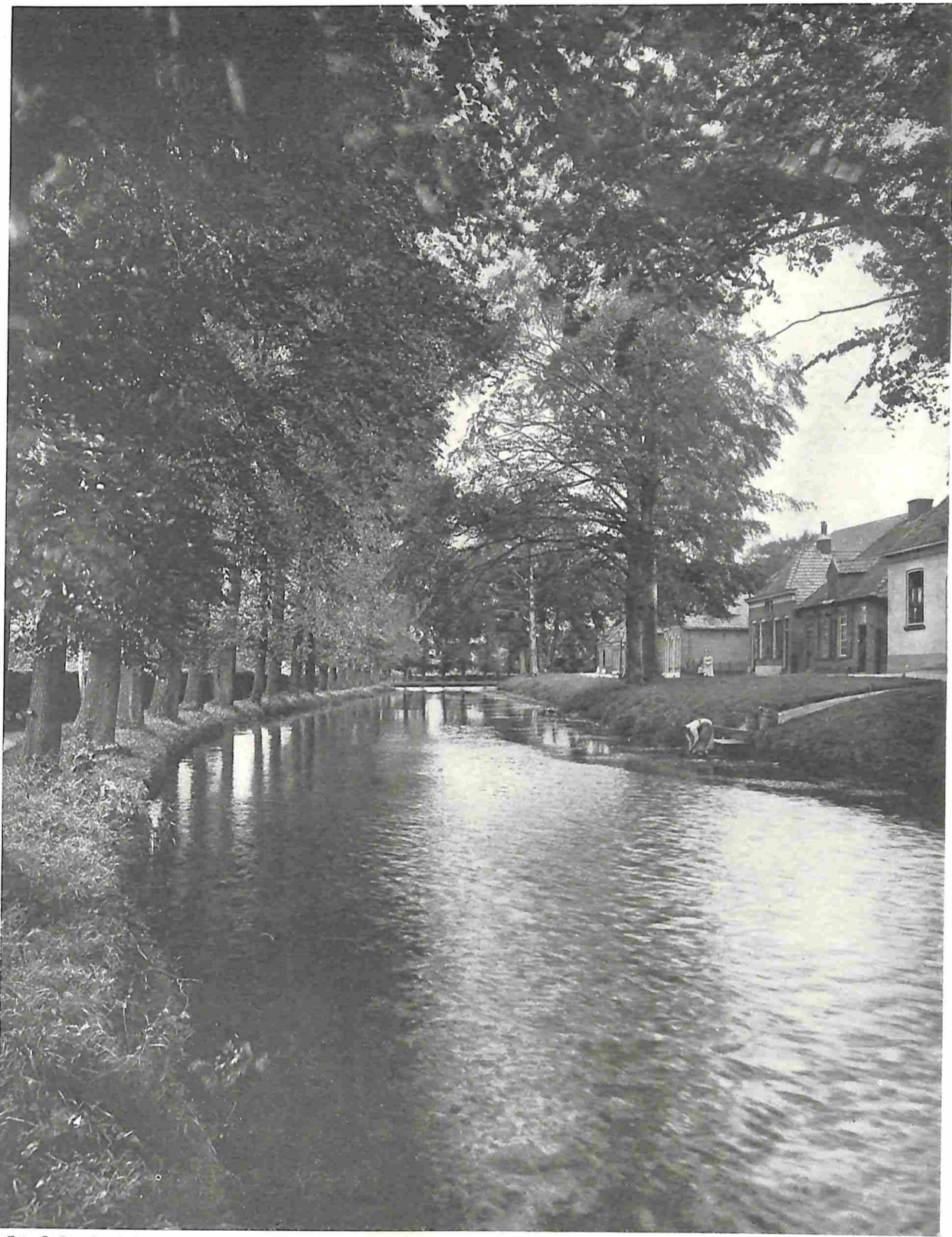

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP LOCHEM'S OUDEN WAL EN OUDE VESTINGGRACHT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN AUGUSTUS, DOOR A. A. N.	BLZ. 362
BROEDERSCHAP (30), DOOR JOHN GALSWORTHY	„ 362
LOCHEM EN BARCHEM, DOOR M. C. VAN WIJHE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 361, 364—369
HET TOUWTJE, NAAR HET FRANSCH VAN GUY DE MAUPASSANT	BLZ. 367
INDISCHE SPEELTUIGEN, DOOR JOH. F. SNELLEMAN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 369—371
HET OPEN VENSTER (12), UIT HET ENGELSCHE VAN E. TEMPLE THURSTON, VERTAALD DOOR A. ZWARTS	BLZ. 371
GEVELFRAGMENT VAN EEN HUIS AAN HET GROOTE OOST TE HOORN, ILLUSTRATIE	„ 372
BEWAREN VAN SNIJBLOEMEN, DOOR G.	„ 372

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE STERRENHEMEL IN AUGUSTUS.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 19.5 uur sterretijd, d.i. omstreeks 10 uur middelbaren tijd of 11 uur zomertijd. Men zie het Augustuskaartje van de N. R. Ct., dat voor 19 uur sterretijd geldt.

Zenith: Draak, Lier, Zwaan;

Noorden: Groote en kleine Beer, Giraffe, kleine Leeuw, Lynx, Wagenman;

Noordoosten: Cassiopeia, Cepheus, Perseus;

Oosten: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Ram, Vischen;

Zuidoosten: Kleine Paard, Waterman, Zwaan;

Zuiden: Arend, Dolfijn, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Slang, Steenbok, Vos;

Zuidwesten: Schorpioen, Slangendrager;

Westen: Boötes, Hercules, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, Kroon, Maagd, Slang, Weegschaal;

Noordwesten: Groote Beer, Draak.

De Melkweg loopt te 10 uur (11 uur zomertijd) in een prachtige boog van het Noord-Noordoosten naar het Zuid-Zuidwesten. De Zwaan met de heldere ovale lichtplek staat in top, en ook de sterrebeelden Arend en Schutter, waarin de Melkwegstroom zich langzamerhand vertakt en verdeelt, staan vrij hoog aan den hemel.

Algol minima zijn waarneembaar: den 1en Augustus te middernacht, den 4en te 9 uur, den 21en te 13 uur en den 24en te 10 uur. Dit is alles middelbare tijd; wie naar zomertijd rekt, moet de opgegeven tijden met één uur vermeerderen. *R Coronae borealis* blijft vrij wel onveranderd van de zesde grootte; de *Nieuwe Ster* in den Arend neemt langzaam in helderheid af, en wordt nu moeilijk in den binocle waarneembaar. Als dit nummer verschijnt, zal *Mira Ceti* aan den ochtendhemel zichtbaar zijn, en gemakkelijk in een binocle gevonden kunnen worden.

Het *Morgen-Zodiakaallicht* is soms in het laatst van Augustus al te zien, en wel eenige uren vóór zonsopkomst in het Oosten. Het is den 25en Nieuwe Maan, en de maan zal dus niet hinderen.

Den *Gegenschein* zoeken men op maanvrije nachten in de eerste dagen van Augustus in den Steenbok, in het einde der maand in den Waterman.

De *tijdsvereffening* neemt deze maand af: de zon is 1 Augustus

zes minuten bij een klok die middelbaren tijd aanwijst achter, maar haalt haar tegen het einde der maand in.

Augustusnachten zijn vermaard om de *vallende sterren* (Perseiden), die vooral omstreeks 11 Augustus een paar dagen lang soms in grooten getale optreden. Het is juist dien dag volle Maan, en men zal derhalve alleen de zeer heldere meteoren kunnen waarnemen, zoodat het verschijnsel dit jaar niet sterk de aandacht zal trekken.

Zooals men weet zijn de Perseiden te beschouwen als afval van de derde Komeet van het jaar 1862, een vrij heldere komeet, die een staart van 15° lengte heeft vertoond. De zwerm is buitengewoon lang werkzaam, want al vóór half Juli vertoonde zich Perseiden; het *straalpunt* ligt dan in Cassiopeia, maar het schuift aldoor naar het Oosten op, en is ten tijde van de grootste werkzaamheid van den zwerm ten Noorden van α Persei te vinden.

Mercurius is in de allerlaatste dagen van Augustus en in het begin van September als morgenster te zien: de planeet komt dan volle anderhalf uur vóór de zon op.

Venus verdwijnt deze maand in de avondschemering. De smalle sikkel, waarvan de middellijn 1 Augustus 35", 1 September 55" meet, verandert nu van dag tot dag duidelijk, en maakt de planeet tot een mooi object voor kleine kijkers.

Mars maakt zich uit de ochtendschemering los, en komt half Augustus al twee en een half uur vóór de zon op. De planeet staat in de Tweelingen, maar is tegen 1 September in de Kreeft te vinden.

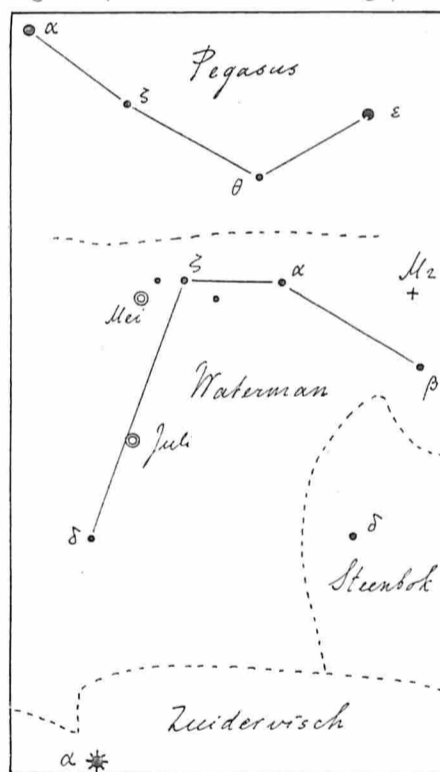
Jupiter kan van half Augustus af aan den morgenhemel waargenomen worden (in de Kreeft).

Saturnus is niet zichtbaar.

DE WATERMAN EN DE ZUIDERVISCH.

Deze beide sterrebeelden komen onder de namen $\Gamma\delta\phi\alpha\chi\delta\alpha\varsigma$ en $\Gamma\chi\beta\delta\varsigma$ vóór in den Almagest voor.

De Waterman (lat. *Aquarius*, fr. *le Verseau*) wordt gewoonlijk afgebeeld als een man, die water uitgiet, maar ook wel als een vaas, waaruit water loopt. De groep der sterren van de derde grootte $\delta\zeta\alpha\beta$ is ten Zuidwesten van den grooten vierhoek van Pegasus (zie Buiten XII No. 36) en ten zuiden der sterren $\beta\theta\epsilon$

van dit sterrebeeld gemakkelijk te vinden. Zij komt in Mei aan den Zuidoostelijken hemel in de vroege morgenuren in zicht en verdwijnt in Januari in de avondschemering. De ster der eerste grootte α van den Zuidervis, welker Arabische naam *Fomalhaut* „bek van den visch" beduidt, is alleen maar tusschen 22 en 24 uur sterretijd goed in het Zuiden te zien; dat is dus in Augustus kort na, in September even vóór middernacht, in October en November in den vóóravond en in December in de avondschemering.

Veel merkwaardige objecten zijn er in dit deel van den hemel niet te vermelden. De ster ζ van den Waterman is een mooie *dubbelster*: twee sterren der vierde grootte op een onderlingen afstand van 3"; de omloopstijd bedraagt

omstreeks acht eeuwen. De prachtige *sterrenhoop* Messier 2 is in zeer gunstige omstandigheden voor het bloote oog zichtbaar; in een grooten kijker lost hij zich in duizenden zwakke sterren op.

Op de kaart staan, door dubbele kringen aangegeven, nog de *straalpunten* van twee meteorzwermen. De *Juli-Aquariden* noemde ik in het nummer van 5 Juli; de *Mei-zwerm* bestaat uit deeltjes, afkomstig van de *Komeet van Halley*, die ons in 1909 en 1910 haar laatste bezoek bracht.

A. A. N.

BROEDERSCHAP

DOOR JOHN GALSWORTHY.

30)

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

„DIT is de tijd van het jaar," zei Mijnheer Stone plotseling, „dat de lammeren luchtsprongen in de wei maken." Hij wachtte alsof hij een antwoord verwachtte. Toen uit die stilte zijn stem zich weer verhief, had zij een geheel anderen klank. „Dit is het in de toekomst, zie op niets met teleurstelling terug, spring! Een lam, dat de aarde met vier pooten tegelijk heeft verlaten, is het zinnebeeld van het ware leven. Dat het weer op die aarde

moet terugkomen, is slechts een onvermijdelijke gebeurtenis. In die dagen leefden de menschen in het verleden. Zij sprongen slechts met een, of bij hooge uitzondering met twee pooten tegelijkertijd. Nooit verlieten zij den grond of zij moesten, voordat zij hiertoe overgingen, precies de reden hiervoor kennen. Het was deze verlamming" — Mijnheer Stone stopte niet maar nam zijn penhouder op daar hij zich juist in de nabijheid van zijn lesenaar bevond — „het was deze verlamming van de springzenuw, die elke vordering tegenhiield. Inplaats van miljoenen dartele lammeren, die vroolijk sprongen, onbewust waarom, vormden de menschen een kudde schapen, die langzaam één poot optilden terwijl zij zichzelf afvroegen of het wel de moeite waard zou zijn ook den ander op te heffen."

Op deze woorden volgde een stilte, die alleen door het krassen van de pen werd verbroken.

Toen hij zijn gedachten had neergeschreven, liep hij weer de kamer op en neer. Zoo plotseling voor zijn dochter komend, bleef hij staan. Verlegen raakte hij haar schouder aan en zei: „Ik geloof, dat ik met je sprak, lieve kind. Waar waren we gebleven?"

Bianca wreef haar wang tegen zijn hand aan.

„Ik geloof niet, dat wij bij een bepaald onderwerp waren, vader."

„Ja, ja, ik herinner het me weer. Je moet zorgen, dat ik niet weer van ons gesprek afdwaal, kind."

„Goed, Vadertje."

„Lammeren," zei Mijnheer Stone, „doen me soms aan dat jonge meisje denken, dat hier komt om mijn boek over te schrijven. Ik liet haar voor het theeuurtje springen om haar bloedsomloop te bevorderen. Ik zelf doe deze oefening." Tegen den muur leunend, zijn voeten ongeveer dertig centimeter er van verwijderd, verhief hij zich langzaam op zijn teenen. „Ken je deze oefening? Die is uitstekend voor de beenspieren en voor de lendenstreek." Al sprekend verliet Mijnheer Stone zijn stand tegen den muur en liep de kamer weer op en af. Het wit van den muur had zich in een groot plakkaat tegen den achterkant van zijn ruige jas afge-teekend.

„Ik heb eens in de lente gezien hoe schapen het de lammeren trachtten na te doen en ook met alle pooten tegelijk een lucht-sprong wilden maken." Hij stond stil, klaarblijkelijk doorflitste een gedachte zijn brein.

„Indien het leven niet een groote lente is, is het van geenerlei waarde. Dan is het beter voor den mensch te sterven en weer opnieuw te beginnen. Het leven is een boom, die een nieuw groen kleed aantrekt, het is de nieuwe, rijzende maan. Neen, dat is het niet want we zien niet hoe de nieuwe maan wast. Het is een statige, nieuwe maan, nooit nieuwer, nooit jonger dan wanneer hij op het punt staat af te nemen..."

Schriil riep Bianca uit: „Neen Vader, neen, neen! Praat niet zoo! Het is zoo onwaar! Het leven is een groote herfst, geloof ik!"

Het scheen, dat de blauwe kleur van Mijnheer Stones oogen dieper werd.

„Dat is dwaze ketterij," stamelde hij. „Daarnaar mag ik niet luisteren. Het leven is als de koekoeksang. Het is de helling van een heuvel, met jonge groene planten begroeid, het is de wind... Ik weet het, ik voel het, elken dag opnieuw."

Hij trilde als een blad in den wind en haastig, met uitgebreide armen, liep Bianca op hem toe. Plotseling bewogen zijn lippen zich. Zij hoorde hoe hij mompelde: „Ik heb mijn krachten verspild. Ik moet wat melk drinken. Als ze komt, moet ik klaar zijn." Bij deze woorden verstarde haar hart.

„Altijd weer dat meisje, overal, altijd weer." En zonder te trachten opnieuw zijn aandacht op zichzelf te vestigen, ging ze heen. Toen ze door den tuin langs zijn raam ging, zag ze hem bij het raam zitten, een kopje melk, waarvan de wasem omhoog steeg, in zijn hand.

HOOFDSTUK XXIV

DERDE PELGRIMSTOCHT NAAR HOUND STREET.

Evenals het water zal de menschelijke natuur steeds zijn waterpas maken. De natuur, die zorgt, dat de mensch in overeenstemming met zijn omgeving opgroeit, had van den jongen Martin Stone dat gemaakt, wat Stephen een „Sanitist" noemde.

Deze jonge man had zich juist op dat oogenblik in de maatschappelijke gemeenschap gemengd toen de opvatting van een huidig leven, dat door een toekomstig leven aangevuld moest worden, aan het wankelen was geraakt.

Daar hij zijn Vader en Moeder reeds vroeg had verloren en tot zijn veertiende jaar door Mijnheer Stone was grootgebracht, had hij zich aangewend zijn eigen denkbeelden te vormen. Dit had niet bepaald de harten der menschen voor hem geopend, en versterkte nog de oprechtheid, die hij van zijn grootvader had geërfd. Een eigenaardige weekhartigheid, die hem reeds als kind bewogen had zich tegen het dooden van vliegen te verzetten terwijl de aanblik van een konijntje in een strik hem pijn deed, was gedurende zijn studiejaren in meer geregelde banen geleid. Zijn lichamelijke afschuw van pijn en wanstaltigheid beheerschte hij nu terwijl zijn geestelijke tegenzin ervan door wijsgeerige betrachtingen werd gesust. De groote chaos, die alle jonge mannen, die in groote steden leven, omgeeft, had hem langzamerhand alle abstracte bespiegelingen doen verwerpen, maar daar hij door een zeker vuur werd bezielde, dat, naar wij vermoeden, eveneens van den ouden heer Stone stamde, had hij niettemin behoefte gevoeld om aan iets zijn onverdeelde aandacht te wijden. Hij had hiervoor de alge-

meene gezondheid gekozen en daar hij in Euston Road leefde om in dagelijksch contact met het leven te staan, kon hij zijn stokpaardje van hieruit naar hartelust berijden.

Laat in den namiddag van den dag toen Hughes zijn woede-aanval had gehad, verkoelde Martin, die drie vrije uren in het hospitaal voor zich had, zijn gezicht met koud water, droogde zich met een ruigen badhanddoek af, zette een stijven dophoed op, nam een dikken stok ter hand en reed met de ondergrondse spoor naar Kensington.

Met zijn gewone aanmatiging stapte hij het huis van zijn tante binnen en vroeg naar Thyme. Getrouw aan zijn besliste hoewel wat brute theorie, dat Stephen en Cecilia en hun soort toch maar dilettanten waren, vroeg hij nooit naar hen, hoewel het dikwijls voorkwam, dat hij onder het wachten Cecilia's zitkamer binnenliep om daar met een sarcastischen oogopslag alle mooie dingetjes, die zij om zich heen verzamelde, op te nemen en minachtend weer op hun plaats te zetten of wel om zich in een gemakkelijken, weelderigen stoel neer te werpen en, zijn lange beenen uitgestrekt, naar het plafond te staren.

Thyme kwam spoedig beneden. Zij droeg een blouse van een blauwe stof, die Cecilia tot steun van een volksstam in den Balkan had gekocht en had daarbij een rok van purperkleurig tweed aangedaan, die was geweven door Iersche edelvrouwen in benarde omstandigheden! In haar hand hield zij een geopende enveloppe, die in Cecilia's schrift aan Mevrouw Tallents Smallpeace was geadresseerd.

„Hallo," begroette ze hem vroolijk.

Martin antwoordde met een blik, die haar van het hoofd tot de voeten opnam.

„Zet een hoed op. Ik heb niet veel tijd. Dat blauwe ding is nieuw."

„Het is zuiver vlas. Moeder kocht het."

„Nogal aardig. Kom, maak voort."

Thyme hief langzaam haar kin op. Dat luie gebaar toonde haar gevulden, blanken hals in al zijn schoonheid.

„Ik heb er niet erg veel zin in," zei ze. „En in elk geval moet ik voor het diner thuis zijn, Martin."

„Zoo, moet jij voor het diner thuis zijn."

Vlug liep Thyme naar de deur. „Wacht maar, ik kom dadelijk," en ze rende naar boven.

Nadat zij een postwissel van tien shilling aan Mevrouw Tallents Smallpeace had verzonden en zij de honderd deuren van Rôse & Thorn waren voorbij geloopt, zei Martin: „Ik wil eens zien, wat onze goede, beste dilettant voor die arme zuigeling heeft gedaan. Als hij er dat meisje niet vandaan heeft gehaald, denk ik, dat we daar een aardige verwarring zullen aantreffen."

Thymes gezichtsuitdrukking veranderde plotseling.

„Denk eraan," zei ze, „dat ik daar niet mee naar toe ga. Ik zie er niet het nut van in; er zijn nog een menigte andere zaken die afgehandeld moeten worden."

„Natuurlijk wil jij een andere zaak behandelen en niet die, waaraan je juist bezig bent."

„Dat geval gaat mij niets aan. Je bent zoo verschrikkelijk unfair, Martin. Ik mag die menschen niet."

„Ach jij, dilettant!"

Thyme bloosde diep. „Kijk eens," zei ze uit de hoogte, „het kan me niets schelen, waarvoor je mij uitmaakt maar ik wil niet, dat je Oom Hilary nog langer zoo noemt."

„Wat is hij dan anders?"

„Ik hou van hem."

„Juist... Nee maar, dat is afdoende."

„Zeker. Dat is het ook."

Martin antwoordde niet maar keek Thyme met zijn vreemd, beschermend glimlachje van terzijde aan. Zij liepen nu door een straat, die nog eerder dan de Hound Street een achterbuurtstraat mocht heeten.

„Kijk eens," zei hij plotseling. „Een man die op Hilarys wijze belangstelling in al deze dingen stelt, is eenvoudigweg sentimenteel. De dingen hinderen hem. Ze maken hem zenuwachtig. Hij gebruikt de philanthropie op dezelfde wijs als een ander een slaapmiddel tegen slapeloosheid."

Boos keek Thyme naar hem op.

„Zoo," zei ze. „Dan maakt het jou toch in elk geval even zenuwachtig. Jij bekijkt het van een gezondheidsstandpunt en hij van uit een oogpunt van gevoel. Dat is het heele verschil."

„Zoo. Denk jij dat?"

„Ja. Je behandelt al die menschen alsof ze in een ziekenhuis liggen."

De neusvleugels van den jongen man trilden. „Zoo zoo. En hoe moeten ze dan behandeld worden?"

„Hoe zou jij het vinden om als „een geval" te worden beschouwd?" mompelde Thyme.

Langzaam bewoog Martin zijn hand in een halven cirkel. „Die huizen en die menschen staan in het leven, in het leven van jou, van mij, van iedereen," zei hij.

Thymes oogen volgden dat langzaam vaag aanduidend gebaar. Het scheen een zekere betoovering op haar uit te oefenen.

Ze hief haar oogen op en keek van de eene huizenrij naar de andere alsof ze hem wilde bewijzen, dat ook zij den stand der zaken snel kon overzien. Op dat oogenblik zag zij er heel beslist degelijk, mooi en gezond uit.

(Worât vervolgd).

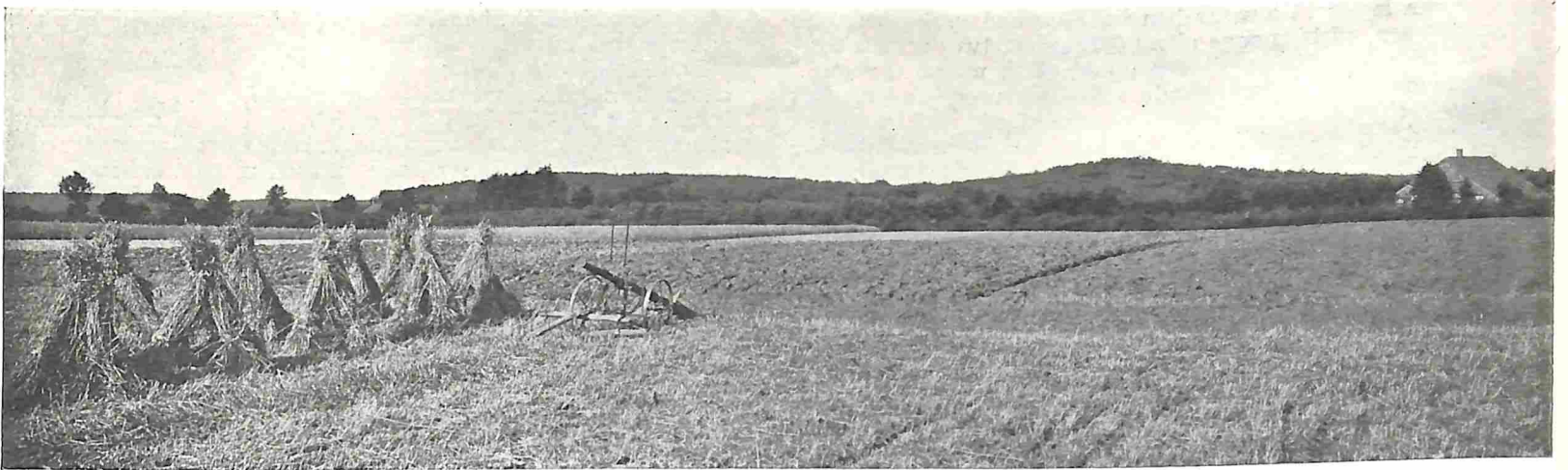

Foto C. Steenberg.

GEZICHT VAN DE BARCHEMSCHE ENK OP DE BARCHEMSCHE HEUVELRIJ.

LOCHEM EN BARCHEM.

IK ken het verhaal van een verlegen studentje, die zijne eerste bezoek moest „afsteken” bij een professor. 't Broekje trof het niet. Hij kwam terecht als een onschuldige Daniël in de leeuwenkuil, want zijn doctorale, professorale gastheer stond bekend als een zonderling, die zijn al te zwakke, meegaande natuur verstopte achter barsche, nukkige eigenaardigheden.

De dienstmaagd (der professoren dienstmaagden hebben minder respect voor bloode eerste jaars-studentjes dan deze jongelingen voor de ancillae, die zich zoo maar vrijelijk en vertrouwd in de huizen der geduchten bewegen), de dienstmaagd wees hem van de mat af bij de voordeur naar boven: „de trap op, mijnheer, de tweede deur rechts, eerst kloppen en wachten tot de perfester „binnen” zeit.”

't Studentje gehoorzaamde aan deze vrouw gedweeër dan thuis aan zijn moeder.

Hij kwam bij de deur, klopte aan de deur, wachtte vóór de deur, want geen „binnen” klonk achter de deur.

Studentje klopte opnieuw, luisterde opnieuw, wachtte opnieuw. Zijn hart bonsde. Wat moest van dit bezoek terecht komen?

Studentje klopte ten derden ma.....

„Kom dan toch binnen, boertje” bulderde een stem in zijn gezicht, want met een ruk was de deur geopend en de prof. stond met uitgespreide armen voor den knaap. „Moet ik voor jou nou opstaan? Ga daar zitten en zeg wat je komt doen. Zeker kennismaken....” En de gastheer praatte net zoo lang en zijn stem werd hoe langer hoe zachter en uit de gepresenteerde sigaar kronkelden zulke gezellige zuiver blauwe wolkjes, dat de student dien geweldenaar den prettigsten man ter wereld vond.

De bezoeker van Lochem en Barchem moet maar aan dit verhaal denken als hij in Lochem aankomt met den trein. Want dan zal hij rondom zich kijken, hij zal aankloppen in Lochem, natuurschoon zal hem niet antwoorden. Toch staat hij met zijn neus voor de (nog gesloten) deur. De weg Station-Lochem behoort niet tot de fraaiste, al is het een laan van jonge forsche eiken.

't Zelfde geldt als de bezoeker komt van Deventer af per tram. Ook daar valt de entree niet mee.

Merkwaardigerwijze zijn deze twee plekjes wel zoo wat de eenige, waar men den natuurschoonzoekenden vreemdeling niet zou willen brengen.

Dat het uitzonderingen zijn blijkt wel als men van het station rechtsaf naar Ampsen gaat, want dan is men in twee of drie minuten in het statige geboomte van de oude heerlijkheid.

Nu ik dit schrijf, ligt een oude kaart van de Graafschap voor mij, uit 1740 en daarop ligt tusschen de „heerlijkheid Verwolde” en het „Scholtampt van Lochem” het „edele huis” Ampsen. De naam herinnert aan den ouden stam der Ampsivariërs, waarvan Romeinsche schrijvers vertellen, dat zij met de Charnaven en gedurende een tijd ook de Brukteren deze landstrecken bewoonden.

Wie Ampsen bezoekt, wordt het eerst getroffen door de zeldzame pracht der eiken.

De boomen van Ampsen!

Dat is majesteit en kracht.

Dat is wonder van het leven.

Hebt ge, lezer, den dorren gelen zandgrond gezien? In de laatste twintig of vijf en twintig jaren, dank zij de kunstmest, groeit er betamelijke rogge en boekweit en haver; dank zij 't krachtvoer is de waarde van het rood-bonte IJsselvee gestegen.

Maar vroeger? Een enkele Berkelweide, een enkele roggekamp leverde iets dragelijks, maar de rest alles even schraal.

Behalve de boomen!

Ziet die machtige eikenboomen!

Neen, die hebben het niet van de kunstmest van 20 of 25 jaar. Dat zijn boomen van tien maal twintig of vijf en twintig.

Geweldenaren!

Hebt U wel eens een ets gezien van Bauer? Dan weet U dat Bauer in zijn tempels en moskeeën, in zijn wondere gewrochten van Benares en den Ganges-oever het geweldig-grootsche toont, waarbij hij de menschen ziet als wriemelende mieren.

Dat grootsche, dat geweldige moet ge zien in het knoestige oprijzen dier gefronsdde stammen, en dat strekken van die knoestige takken.

Alleen de orkaan kan ze breken en de bliksem kan ze scheuren, maar de afgebroken stompen zelfs stuiven zich als gestolde kracht de ruimte in en wijken geen duimbreed, al zet de nieteling mensch zijn zwaarste ladder er tegen. Zóó zijn de boomen van Ampsen.

De fotografie-kunst is te doodsch. Want de lens is en ziet materialistisch. Maar de mensch ziet geestelijk.

De mensch ziet het wondere licht op die stammen, waarom de bast legt als een net gezwollen spieren. De mensch ziet die boomen als den zwaren jubelzang op de vruchtbaarheid van dien gelen zandigen bodem.

En hij staat er voor stil.

Hij zwijgt, hij bewondert, hij vereert de ongeziene krachten, die zich zoo openbaren.

Lochem ligt in het middelpunt van een gansche ring van kasteelen, waarvan verscheidene historische vermaardheid hebben of wier namen verbonden zijn aan die van bekende persoonlijkheden uit ouden of nieuweren tijd.

De Wildenborg doet direct denken aan A. C. W. Staring, den dichter; de naam van den landbouwkundige Dr. W.

BOOMGROEP BIJ HUIZE AMPSEN, DAT RECHTS TUSSCHEN 'T GEBOOMTE TE ZIEN IS.

C. H. Staring is gekoppeld aan huize de Boekhorst. De herinnering aan Dr. Alard Pierson leeft voort rondom huize Velhorst. Wie de boeken van Haspels kent vindt er de herinnering terug aan de omgeving van huize Dorth. Mr. Siczek, eveneens landbouwkundige, was bewoner van de Cloese. In het pas verschenen werk van L. E. „Detterkst” wordt verteld van den oorsprong van het geslacht van der Borch van Terwolde, terwijl in het werk van dezelfde schrijfster „Mietje van der Dussen” tal van Achterhoeksche kasteelen voorkomen met den landadel uit de 18e eeuw. Uit de omgeving van Lochem stamt het geslacht der van Heeckerens. „Meester Heuvel,” de naarstige snuffelaar in de geschiedenis van 't land van Berkel en Schipbeek vertelt van de „zeven Berkelneven,” allen van Heeckerens, n.l. de bewoners van Overlaar, de Heest, Nettelhorst, Diepenbroek, de Cloese, Keppel en Langen. De van Heeckerens hebben tevens hun naam verbonden aan tal van andere kasteelen: Ruurlo, Bingerden, de Ehze, Twickel enz. enz.

Ampsen behoort reeds eeuwen lang aan de van Nagell's. Het tegenwoordige Ampsen is niet het oude, oorspronkelijke kasteel gelijk de meeste tegenwoordige „oude kasteelen” vernieuwingen, verbouwingen of op totaal andere plaatsen verzezen vervangers zijn der historische kasteelen.

Het oude Ampsen is in de eerste helft der 17e eeuw afgebrand. Het tegenwoordige huis dateert van 1650.

Tusschen 't station Lochem en huize Ampsen ligt het gemeentehuis van Laren, die zonderling verknipte gemeente, die door Lochem in twee geheel afzonderlijke gedeelten wordt gescheiden.

Wie wil beginnen met een oude deel te zien — „een olde delle” zegt de Achterhoeker — gluurt maar eens over 't onderdeel van de groote deeldeur der boerderij tegenover dit Larensche gemeentehuisje.

Wie vóór deze boerderij „ouder-Ampsen” gaat staan, ziet Ampsen vóór zich liggen als op onze afb. op blz. 364: het huis, breed en rustig, in de verte, en op den voorgrond die groep geweldnaren, waarvan de afbeelding hierboven ons een poort-vormden stammpad doet aanschouwen.

Eenig in zijn soort is de „laan” waarop huize Ampsen uitziet. Wat de eerste afbeelding toont is eigenlijk de achterkant van 't huis. De voorkant, die men bereikt langs de slingerpaadjes onder de gespreide eikentakken is een verrassing. Vooral voor en links van het huis breidt zich een bijzonder bekoorlijk wandelpark uit. De genoemde „laan” kan men ook noemen een zéér langwerpige plein. Juist door de zéér statige breedte valt het te meer op hoe al die ruimte sprookjes-achtig wegkruipt en wegsluipt tusschen de heuvels van rhododendronstruiken aan 't eind der „laan.”

Wie houdt van dwalen, van lieve weggetjes, van stille kronkelpaadjes, van wijd-gespreide eenzaamheid kan door en in het daarachter gelegen Ampsensche Veld zijn hart ophalen.

Den sierlijksten aanleg vindt de bezoeker links van het kasteel. Daar is het sterrebosch, daar zijn de vijvers, daar is de beukentempel.

Bordjes en wegwijzertjes maken het gemakkelijk het gezochte te bereiken.

Hier biedt de héél vroege Mei-morgen de ongeschonden vreugd, de reine stilte. Hier vieren de vogels hun morgenfeest. Hier is het Leven als een wijd-opene waterlelie in de zonkeoestering, wanneer ge in de morgenuren aan den oever de vijvers U vlijt.

Laat de bezoeker vooral niet vergeten den vijver met waterlelies (afb. hiernaast). Daar drijven als wit-schitterende sterren de bloemen met hun week blanke kronen en gouden harten. De sappig-glanzende bladeren rusten op het onbewogen waternvlak. Hier en daar steekt een opgerold blad zijn spits omhoog. Wie geduld heeft, woont het wonder bij, dat de bloem zich schuchter en kuisch openvouwt om de lieve warmte toe te laten in het hart, om leven te ontvangen en leven te laten nemen.

Dan fonkelt en ketst het licht. Dan geeft de zonneglans, voor wiens liefdedrang het bloemeleven bezweek en zich opende, zich gevangen in de ongerepte maagdelijke blankheid van den stralenden krans van

Foto C. Steenberg.

BOOMENPOORT BIJ AMPSEN.

bladeren en de overwinnaar wordt een geketende en maakt van ieder blad een terug-flitsing van zonlicht zoodat ge de oogen sluit of afwendt van het zachte, milde groen dat als een dichte omwalling het leliënmeer maakt tot een verborgen geheimzinnig tooversprookje.

Wie aan dezen kant van Lochem is en de mogelijkheden van natuurkrachten wil zien — die ga verder in de buurtschap Terwolde naar den beroemden dikken Verwold'schen eik.

O! er is volop gelegenheid om te verdwalen. Dat is waar. Maar wat nood? De Gelderschman is vriendelijk en ieder oogenblik bereid om U den weg te wijzen en hij verontschuldigt zich zelfs als bij even met U meegaat tot een kruispunt der vele zandwegen; „'t is maar een trád” ('t is maar één schrede). De Ekselsche school (de „E” van Eksel lang aanhouden als van een mè-è-è-è- blatend sikje) met skoolerhuus ligt er als een idylle, als de rustige hof van „Doornroosje” bij de doornhaag in de stille omkransing van heiveld en dennenbosch en spaarzaam gestrooide rogge-akkertjes.

De dikke boom van Verwolde ligt in de nabijheid van 't kasteel, rechts van den grintweg. Met een kaart in de hand of anders een vriendelijke vraag in den mond is hij ongetwijfeld te vinden.

Breed, breed, uit spreiden zich de takken, breed genoeg om, als 't moest, eenige woningen te overschaduw en te bedekken als een kloek haar kuikens. De omvang is op boschhoogte zes à zeven Meter. Hij staat nog op de landerijen van Ampsen.

Foto C. Steenberg.

VIJVER MET WATERLELIES IN HET STERRENBOSCH ONDER AMPSEN.

Wie in de omgeving van Verwolde is gekomen besteedt zijn morgen of middag wel het best, als hij over Laren gaat naar het landgoed het Ross en daar het schilderachtige meertje „de Flesch” opzoekt. Beproof dan de eigen scherpzinnigheid maar eens of ge, al rondlopende, de richtingen kunt blijven onderscheiden, als ge daar over de bruggetjes en het doorgaans glibberige leempadje tusschen de elkaar rakende fijne dennen dwaalt.

In het voorjaar is het hier een Eldorado voor den liefhebber van paddestoelen. Reuzen-exemplaren van het eekhoorentjesbrood vindt ge er. In vijf minuten hebt ge hier een gratis maaltijd. Wie honger heeft, steekt ze even in den zak en vraagt aan het boerinneke van een der bijstaande hoeven of hij daar zijn potje mag koken. Hij heeft dan telkens het plezier van de verbazing over „dat vreemde volk, dat paddestolen gadt ette.”

Het is te hopen, dat het huize „het Ross,” dat onder den hamer komt, niet te veel zal inboeten aan natuurschoon. De laatste decennien werd het bewoond door eenige geslachten der familie. Ridder van Rappard.

* * *

Lochem zelf is een oud stadje. Helaas! er is van dat echte typische ouderwetsche niets over gebleven en van de nieuwere gevels is geen enkele de moeite waard om naar te verwijzen.

Toch heeft Lochem, als stadje, wel zijn bekoorlijks. Vooral wie eenigszins historisch geschoold is, beseft direct, dat hij een plekje betreedt „met een verleden.” Vroeger was het een miniatuur-plaatsje. Wie het bekende kaartje van Nicolaas van Geelkerken voor zich neemt, (hij bedenke dat dit kaartje het Zuiden naar beneden en het Noorden naar boven heeft!) ziet met één oogopslag dat Lochem van Oost naar West en van Zuid naar Noord in vijf minuten doorloopen werd. Het was er dus wel in alle opzichten „kleinsteedsch.”

De oude grachten kronkelen nog om het oude Centrum heen, en dáár heeft men nog gelijk onze voorplaat toont interessante kiekjes. Sommige oude walhuisjes hebben nog hun kleine ruitjes en hun lage daken. Er voor zijn nog de paadjes naar de gracht, waar de moedertjes de wasch spoelen. De eendjes zwemmen nog snaterend rond en onder de mooie forsche loofboomen is 't 's zomers behagelijk koel.

Dit zijn nu de grachten en daarachter liggen nu de wallen waar zoovaak verwoed gestreden is. Van al de belegeringen en historische lotgevallen zijn wel het meest bekend: de belegering door Verdugo in 1582, waaraan graaf Hohenlohe een einde maakt door het ontzet in den herfst van dat zelfde jaar; vervolgens de mislukte poging tot overrompeling door de Spanjaarden in 1590. De Spaansche soldaten waren verborgen onder het hooi; maar „Poorter's Jan”, gebruik makende van het recht om zoolang de hooiwagens tusschen de wallen zijn, hooi te plukken, tastte zóó schokkend in het hooi, dat hij laarzen en beenen van den Spanjaard aangreep. Onder aanvoering van Ballochi werden de in de nabijheid in hinderlaag liggende Spanjaarden teruggeworpen. Een der nieuwe straten heet naar „Poorter's Jan.” In 1605 werd Lochem tweemaal veroverd; in de oorlogen van 1666 en van 1672 nam de bisschop van Munster het stadje in. Vooral in laatstgenoemden oorlog werd het vreeselijk gehavend. Uit de kerk werden banken, preekstoel en al wat maar brandbaar was, naar de markt gesleept en verbrand.

Wie Lochem's geschiedenis wil lezen moet zich maar verdiepen in de gedichten van Staring. Zooeven, in gedachten gaande van 't Ross naar Lochem, hadden we kunnen wijzen op den kolk „Duivels-ourt,” door Staring bezongen in „Jaromir gewroken.”

Als merkwaardige gebouwen van Lochem kunnen alleen genoemd worden de kerk en het stadhuis. De kerk was gewijd aan de heilige Gudula. Het Roomsche-Katholieke gesticht, dat in den lateren tijd te Lochem is opgericht, is dan ook naar deze Heilige genoemd, van wie alweer A. C. W. Staring een levensschets heeft gegeven: haar milddadigheid, schijnbaar aan kinderen bewezen, bleek aan Engelen ten koste gelegd en toen zij in den winter begraven werd, begon de door haar verzorgde appelboom van wiens vruchten zij de engelen had gespijzgd, te bloeien en den volgenden dag had God den appelboom overgeplant van uit Gudula's hof voor de deur der kapel, waarin haar stoffelijk overschot rustte en op die plaats bloeide de boom den ganschen winter door. Sint-Gudula wordt daarom afgebeeld met een bloeiende appeltak in haar hand.

In 1531 werd met het pastoraatsambt begiftigd de latere koorbisschop van Utrecht Sweden van Kervenheim als belooning voor zijn kettervervolging.

Vijftig jaar later echter (1583) kwam het placcaat van de Geldersche Staten, waarbij alle pastoraats zich moesten laten onderzoeken op hun geloof. Ná de ketterjacht der Roomsche

EEN ZEER OUD STUKJE BOVEN DEN TOREN-INGANG DER ST. GUDULA-KERK TE LOCHEM.

Katholieke kerk kwamen de dwangmiddelen tot invoering der Gereformeerde religie.

Uit de oude boeken der Classis Zutfen zijn merkwaardige verhoudingen op te diepen, die door het Classicaal Bestuur moesten worden berecht of toestanden, waarover het oordeel van genoemd bestuur moest worden ingewonnen. Nog al eens de oude geschiedenissen: handel en nering op de Zondagen; gelagen, die alle perken te buiten gingen; personen, die onder den heiligen dienst zaten te dobbelen of te kaarten; allerlei sexueele en echtelijke buitenissigheden en niet te vergeten tál van geschillen over de bevoegdheden tot predikantsberoeping tusschen kerkelijke en burgerlijke autoriteiten en kasteelheeren. De kerkelijke bestu-

ren, die allerlei straffen stelden op het aanhangen der „paepische superstitiën” bevalen echter tegelijk dat iedere geëxamineerde candidaat terdege moest worden onderzocht of hij ook besmet was met de Ketterijen van Balthazar Bekker, die de stoutigheid had niet meer te gelooven in een vleeschelijken, baarlijken persoonlijk duivel en deswege als ongeloovige en goddelooze werd behandeld!

Het is sommige gedeelten van de kerk aan te zien dat zij van oude datum is. Let maar eens op de oude steenen van den toren en aan den kant van het Bagijnestraatje of Kaw-op-sstraat, welke naam beteekent Kap-op-sstraat; deze naam brengt in herinnering de legende van het aardige Bagijntje Leonoor, wier jeugdige forskheid bespied werd door den armen verliefden — 't was echter des duivels werk — kapelaan van Lochem's pastoor; en tevens de klacht over „die dertele Bagijntjes”. Tot het oudste gedeelte behoort ongetwijfeld het stukje boven den toren-ingang tegenover het stadhuis. (zie afbeelding) waarop een ijverig tuurder eindelijk ontcijfert: Ano-dm-m-cccc-lxx-lllll-lll en waarop eveneens de twee maskers onder het opschrift de aandacht trekken.

In het genoemde jaar 1478 is de kerk hernieuwd. Daarna brandde ze echter nog eens af in 1615, welke brand door een „huisman” in den geest was voorzien.

Bijna onzichtbaar, onder de galmgaten, staat een steen waarop „Soli Deo Gloria Anno 1722”

Wie een aardigen indruk wil krijgen van een oud markt-stadje, ga zitten in een der cafés op de markt (Central, 't Zwijnshoofd of Meenderink) en overziet dat langzame dooreen-gewoel van de Achterhoeksche boertjes en boerinnekes ('t is een klein ras;) een bedaarde drukte, die alleen even een tikje bewegener wordt op de „grootte” markt dagen: b.v. de keur-markt, de weimarkt in 't voorjaar, en de „kolde”-markt in 't najaar.

Op de „keur-markt” werden de meisjes „gekeurd” met de een of andere keur of merkteeken. De aanbieder bracht zijn hoffelijk en galant aanzoek aan zijn uit-verkorene door haar met een streep te merken als teeken dat het hem behaagde haar 's avonds ten dans te voeren op het „dansmaaltje,” dat in alle herbergen gehouden werd. In dezen tijd van bouwvallen en failliete werelden is deze declaratie-methode (waarbij blauwtjes en concurrentie wel menigwerf tot vechtpartijen aanleiding zullen hebben gegeven) vervallen tot de baldadigheid der straatjongens, wier „keurig” vermaak bestaat in het rappe trekken van krijtstrepen over de kleeren der voorbijgangers.

Het gemoedelijke van het marktpleintje wordt bijzonder verhoogd door den ouden breeden kastanjeboom, om welks voet het lage muurtje tot zitplaats dient. De boom komt reeds voor op een plaatje uit het midden der achttiende eeuw (1743).

De kerktoren is in 1904 verrijkt met een fraai klinkend carillon, waarvoor een geheel-nieuwe spits moest worden opgetrokken die, ontworpen door den architect Molenaar, sierlijk en slank van ver uit den omtrek te zien is. In de kerk zijn in 1866 een paar muur-schilderingen ontdekt.

De wijze vroomheid en de vrome wijsheid dier dagen heeft gemeend niet beter te doen dan deze oudheden te... vernissen en daarna... wederom met kalk te bestrijken.

Onlangs bracht het toeval ons in een der ongetwijfeld oudste huizen van Lochem, in de Waldestraat. Van buiten schijnbaar zonder eenige bijzonderheid, toonde het van binnen nog een vloer van hei-keien, stukken gevlochten leem-wand, terwijl de zoldering geschraagd werd door geweldige, onbebakte eiken boomstammen. Het open haardvuur onder de schouw vlamde.

Wie van uit de Kalverstraat 't stil Bagijnen-hofje betreedt, krijgt een soortgelijke aandoening. Ook in de omgeving van gevlochten takwerk, aangesmeerd met leem, met de vloeren van veldkeien, gelegd in allerlei primitieve figuren en met de Saksisch-gesneden eikenhouten haverkisten op de „delle” (= deel) of mooie klee-kisten in de slaapkamers. Maar men moet ze weten te vinden.

Uniek is eigenlijk alleen het poortje aan de marktzijde van het raadhuis (afb. op blz. 368). In 't Latijn staat de volgende inscriptie

tusschen de deuren het ornamentwerk. „Dit werk is begonnen toen tot burgemeesters waren Mannus Lansinck, Theodorus te Harkel, Willem a Bramel, Arnoldus Coster, Peter Copes 1634” (Mannus is een voornaam, die in den Achterhoek veel gehoord wordt). Op het wapenbord staat de bloem uit het wapen van Lochem en van Gelre: de mispelbloem. Niet zooals velen meenen, de z.g.n. Geldersche roos. De hoofdingang van het gemeentehuis prijkt met de wapens van de gemeente en de oude vroedschappen, aangebracht langs de deurlijsten. In het raadhuis zelf is weinig bijzonders: Lochemsche diamanten, een versteende spons, een aardige antieke schouw in de raadskamer enz.

Een der aantrekkelijkheden van Lochem is de Berkel, het levendige, Geldersche riviertje, dat soms zoo vreedzaam en bekoorlijk kan zijn, maar soms zoo onstuimig en wild kan bruischen en schuimen, dat de „huisman” uit de heivlakte of uit het somberdichte der dennebosschen er bang van wordt.

Gedurende langen, langen tijd was de Berkel de schrik der bewoners door de groote overstromingen en doordat geen organisatie (waterschap) bestond om den watertoevoer te regelen. In vroegere eeuwen was op de Berkel een betrekkelijk-drukke scheepvaart op het vak Borculo—Zutfen. Te Lochem was een sluis, waardoor men althans eenigszins het riviertje kon normaliseeren. Het was geen moderne schutsluis, want de vaartuigen moesten den wal opgetakeld worden en werden aan den anderen kant der sluis weer te water gelaten! Nu is er een waterschap tot stand gekomen na ontzettend veel plannenmakerij en met het resultaat, dat de boerenbevolking 't zij aan den bovenstroom, 't zij aan den benedenstroom klaagt over den waterstand.

Bruggen behoorden tot de zeldzaamheden. Boeren, reizigers, wagens trokken door de doorwaadbare plaatsen. De slik en de modder droop aan de overzijde wel weer naar beneden! Iedereen kent „den hoofdigen boer” van Staring, die halsstarrig oftewel koppig weigerde de moderne brug te gebruiken, en liever náást de brug door de rivier waadde, want „vaader en modder en grotva en grotmod hev' 't ook altiid edaone.”

De Achterhoek is lichtelijk conservatief van gemoed en van zinnen!

's Zomers is de Berkelstand meestentijds wel zoo, dat een roei-tochtje behoort tot de groote genoegens. Op de afb. op blz. 369 ziet men het riviertje in de nabijheid van de stuw. Links op de plaat ziet men het paalwerk der stuw, waar het water soms een verval heeft van eenige meters. Het geboomte rechts is van het landhuisje Welra, destijds het zomerverblijf van den reeds genoemden schrijver D. Haspels.

Dit gezicht is genomen vanaf het wegje naar het station (Karke-dieksken), in de onmiddellijke nabijheid van hotel Bak. Roeit men het riviertje af in de richting, die men op de kiek vóór zich ziet, dan komt men vrij spoedig aan „de Cloese” en verderop aan het buitengewoon lief gelegen landgoed „de Heest.”

(Slot volgt).

M. C. VAN WIJHE.

HET TOUWTJE.

HET was marktdag; langs alle wegen in den omtrek van Goderville togen boeren en boerinnen naar stad. Het mansvolk, scheef-gegroeid door het drukken op den ploeg, door het maaien van het koren, misvormd door den moeizamen zwaren veldarbeid, liep met kalmen pas, het bovenlijf voorover gebogen bij elk bewegen van de lange, dwarse beenen. Hun glanzend gesteven blauwe kielen, met aan de mouwen en om den boord een stikseltje wit, zwollen om hun schonkige gestalten, zoodat zij leken op luchtballonnen, klaar om op te stijgen, waaruit van boven een hoofd en twee armen en beneden een paar beenen uit kwamen kijken. Sommigen trokken een koe of een kalf voort; hun vrouwen spoorden het beest aan met zweep-slagen in de flanken van wilgetwijgen, waar de blaadjes nog aan zaten. Zij droegen aan den arm groote hengselmanden, waaruit hier en daar schelms de kop van een eend of een kip kwam gluren, en namen korter passen, liepen kwieker dan de mannen. Over hun platte borst droegen zij een doek gespeld, die hun mager, hoekig figuur nauw omsloot en onder de muts een witlinnen doek, stijf om het kapsel heen. Soms kwam er een boerensjeesje voorbij, getrokken door een pittig hitje, dat de twee mannen op het bankje door elkaar schudde, en de vrouw, achter in het voertuigje, noopte zich aan den zijwand vast te houden om den schok te breken.

Op het marktplein van Goderville krioelde het van boeren en beesten dooreen; de horens der ossen, de hooge gepluimde hoeden der rijke boeren en de hoofdtooi der boerinnen staken boven de verzamelde menigte uit. Schreeuwerige, scherpe en krijschende stemmen maakten saam één aanhoudend wild rumoer, van tijd tot tijd overstemd door een schaterlach, uit de breede borst van een vroolijk buitenman opbruischend, of door het langdurig loeien van een aan een ring in een muur vastgebonden koe. Dat alles rook naar den stal, de melk, en den mesthoop, het hooi en het zweet, ademde dien scherpen, tegelijk menschelijken en dierlijken geur, aan landlieden eigen.

Baas Hauchecorne van Breauté was juist te Goderville aangeland en liep den kant van het marktplein op, toen hij op den weg een eindje touw zag liggen.

Als een echte Normandische boer, zuinig, dacht baas Hauchecorne zooiets, dat nog eens van dienst zou kunnen zijn, te moeten oprapen en hij bukte zich, iets dat hem als jichtlijder buitenge-

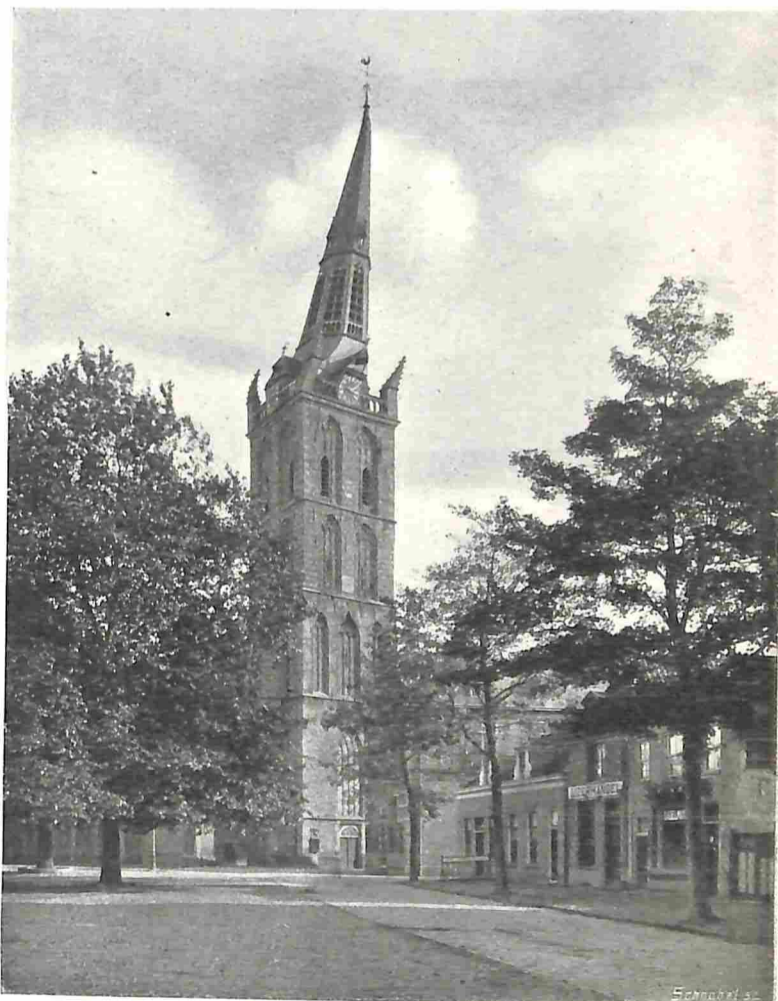
woon moeilijk viel. Hij pakte het eindje dun koord van den grond op en wilde het juist zorgvuldig opwinden, toen hij op den drempel van diens huis baas Malandain, den zadelmaker, zag staan, die opmerkzaam naar hem keek. Zij hadden indertijd kwestie gehad over een halster en droegen elkander daarover nog steeds haat toe. Hauchecorne werd bevangen door schaamte omdat zijn vijand hem een eindje touw uit den modder zag oprapen. Haastig verstopte hij zijn vondst, eerst onder zijn kiel, daarna in zijn broekzak en, doende of hij iets zocht, dat hij niet vinden kon, liep hij door naar de markt, ineens geschrompeld van de jicht. Hier raakte hij dadelijk verloren in de door het onophoudelijk handelen opgewonden menigte. De boeren stonden de koeien te betasten, liepen weg en kwamen weer terug, onzeker, aldoor in angst, dat zij er tusschen genomen zouden worden. Zij misten den durf om te beslissen, bespiedden het oog van den verkooper, onvermoeid zoekend naar de list van den ander en de fout van het beest. De vrouwen hadden hun manden voor den voet gezet en er het gevogelte uitgehaald, dat nu, de pooten bijeengebonden, met schrille oogen en scharlaken kammen, op den grond lag. Zij hoorden het bod aan en handhaafden met een effen gezicht hun prijzen of schreeuwden, plotseling besloten de korting toe te staan, den zich met opzet langzaam verwijderenden klant na:

„Hé, baas, pak an, je hebt hem!”

Dan liep langzaam aan het plein leeg en terwijl het Angelus den na-noon inluidde, trokken zij, die op verren afstand woonden, de herbergen binnen. De groote zaal van Jourdain zat even stampvol met etende boeren als het ruime erf er achter vol stond met voertuigen van allerhande soort, karretjes, sjeesjes, brikjes, tilbury's en ontelbare misvormde, opgelapte, open rijtuigjes, dik onder de modder, die het lamoen als een paar armen ten hemel hieven of er stonden met den neus aan den grond en het achterste omhoog. Binnen brandde een helder vuur in den breeden haard, op den achtergrond van de aangerichte tafel, en stooftede ruggen der rij boeren, die rechts aanzat. Een drietal braadspitten, beladen met kuikens, duifjes en lamsbouten draaide rond en heerlijke geuren van gebraden vleesch en van jus, die in de pan stond te pruttelen, dat het een lust was, stegen op van den vuurhaard, maakten de gasten vroolijk en deden hen al vast watertanden.

Heel de aristocratie van den ploeg at hier bij Jourdain en terwijl de schotels de ronde deden en even snel geledigd werden als de kruiken gele cider, sprak men er over de zaken, den koop en den verkoop en won berichten in omtrent den oogst. Het weer was puik voor het gras, maar wat vochtig voor het koren. Plotseling klonk er in den hof voor het huis tromgeroffel; iedereen, enkele onverschilligen uitgezonderd, stond op en liep, met vollen mond, het servet nog in de hand, op de deur of de vensters toe. Toen de roffel uit was, riep — zijn zinnen ontijdig scandeerend — de omroeper met hortende stem:

„Er wordt bekend gemaakt aan de inwoners van Goderville en in het algemeen aan allen . . . die op de markt aanwezig zijn, dat heden morgen op den weg van Beuzeville verloren is een zwart-lederen portefeuille, bevattende 500 francs en eenige documenten.

DE TOREN DER ST. GUDULAKERK TE LOCHEM.

Men wordt verzocht haar, tegen een belooning van 20 francs, terug te bezorgen op het Gemeentehuis alhier of ten huize van Fortuné Houlbreque te Manneville."

De man vervolgde zijn tocht en nog eenmaal hoorde men in de verte de doffe slagen op de trom en verzwakt de stem van den omroeper. In de herberg werd het gebeurde besproken en men overwoog er de kansen van baas Houlbreque om zijn verloren bezit terug te krijgen. De maaltijd liep ten einde en men was al aan de koffie toen de brigadier der maréchaussées op den drempel verscheen met de vraag: „Is baas Hauchecorne van Breauté soms hier?" Van het andere eind der tafel kwam het antwoord: „Ja, wel, hier ben ik." Waarop de brigadier hernam: „Baas Hauchecorne, wilt u zoo goed zijn met mij mee te gaan naar het gemeentehuis; de burgemeester wenscht U te spreken." De boer, verrast en onthut, wipte in één slok zijn glaasje naar binnen, stond op en volgde den brigadier in nog meer gebogen houding, dan waarin hij 's morgens geloopt had, want na elke rust viel hem het gaan moeilijker dan te voren. De burgemeester, notaris van de streek, een welgedaan persoon, die veel van dikke woorden hield, wachtte hem, gezeten in zijn fauteuil.

„Baas Hauchecorne," zeide hij, „men heeft U vanmorgen op den

weg van Beuzeville de portefeuille zien oprapen, die baas Houlbreque van Manneville verloren heeft."

De buitenman, bevreesd door de verdenking, die op hem rustte, zonder dat hij wist waarom, stond den burgemeester verbluft aan te staren.

„Ik? Ik? — Heb ik die portefeuille opgeraapt?"

„Ja, gijzelf!"

„Op mijn woord, ik weet er niets van af!"

„Men heeft het gezien!"

„Men? Wie men? Wie heeft het gezien?"

„Malandain, de zadelmaker."

Toen herinnerde de oude zich het voorval van dien morgen en alles begrijpend, riep hij uit, rood van toorn: „O, heeft hij het gezien, die schavuit! Een touwtje was het, kijk, mijnheer de Burgemeester!" En heel diep uit zijn zak haalde hij het bewuste touwtje te voorschijn. Maar ongeloovig schudde de burgemeester het hoofd en hij vroeg: „Gij wilt mij toch niet wijs maken, dat Malandain een geloofwaardig man, dit touwtje voor een portefeuille heeft aangezien?" Woedend hief de boer zijn rechterhand op, spuwde terzijde om zijne bewering te staven en sprak plechtig: „En toch is het de waarheid, de heilige waarheid, mijnheer de burgemeester! Zoo waarachtig als God leeft, ik herhaal het!" De burgemeester nam nu opnieuw het woord: „Na het voorwerp te hebben opgeraapt, hebt gij zelfs nog eenigen tijd in het slijk gezocht of er soms niet een geldstuk uitgevallen kon zijn." De goede man stikte bijkans van vrees en verontwaardiging: „Hoe kunnen zij het zeggen!" Maar hoe hij protesteerde, men geloofde hem niet. In het bijzijn van baas Malandain, die zijn beweringen herhaalde, werd hij aan een verhoor onderworpen. Bijna een uur stonden de zadelmaker en de boer op elkaar te schelden. Toen werd Hauchecorne, zelfs, op eigen verzoek, gefouilleerd. Men vond niets.

Ten slotte stuurde de burgemeester, die er mee in zat, hem heen, met de mededeeling, dat hij het parket om nadere orders zou verzoeken. Het nieuwtje had zich intussen verspreid en de oude werd, toen hij het Gemeentehuis verliet, omringd door een troepje belangstellenden, dat hem met echte of geveinsde belangstelling omtrent het gebeurde ondervroeg. Hij vertelde hun de historie van het touwtje, maar er werd om gelachen, men geloofde hem niet. Hij liep langs den weg en werd door iedereen aangehouden. Zelf hield hij al zijn kennissen aan en eindelijk herbegon hij zijn verhaal en zijn protesten en toonde zijn lege zakken om te bewijzen, dat hij niets had.

Vaak kreeg hij een: „Och, loop door, ouwe deugniet!" tot bescheid. En hij maakte zich boos, werd er koortsig van, troosteloos wanhopig, omdat men hem niet geloofde. Het werd avond en tijd om uit Goderville te vertrekken. Hij ging naar huis, vergezeld door drie buurtgenooten, aan wie hij de plek wees, waar hij het eindje touw had gevonden en den heelen weg over sprak hij van niets dan zijn avontuur. Des avonds deed hij nog een rondgang door het dorp om het daar ook te vertellen. Hij vond niets dan ongelof. Des nachts was hij er ziek van.

Den volgenden dag, tegen één uur in den namiddag, bracht Marius Paumelle, de knecht van baas Breton, een kweeker uit Ymauville, de portefeuille met den geheelen inhoud bij baas Houlbreque terug. Hij vertelde, dat hij de portefeuille op den weg van Beuzeville gevonden had, maar, daar hij niet kon lezen, had hij haar mee naar huis genomen en haar aan zijn patroon ter hand gesteld. Het nieuws verbreidde zich in de omstreken en werd ook meegedeeld aan Hauchecorne, die zich dadelijk op weg begaf, om het complete verhaal, nu mét de ontkenning, overal te vertellen. Hij zegevierde! „Die kwestie zelf had zooveel niet om het lijf," zeide hij, „maar het lasteren, dat ergerd! Er is niets, dat iemand zoo schaadt als overal, ten gevolge van vuigen laster, te worden nagewezen." Den geheelen dag had hij het over zijn geval, onderweg vertelde hij het aan de voorbijgangers, in de kroeg aan de lieden, die er een glaasje dronken. Den daarop volgenden Zondag had hij het er over bij het uitgaan van de kerk en hield zelfs onbekenden staande om hen er over te onderhouden. Nu kon hij gerust zijn en toch was er iets, dat hem hinderde, zonder dat hij precies wist, wat het was. Men scheen niet overtuigd; hij voelde als bij ingeving, dat er achter zijn rug over hem gepraat werd. Den Dinsdag daarop ging hij naar Goderville ter markt. Malandain stond aan de deur en lachte, toen hij voorbij kwam. Waarom was dat nu weer? Hij hield een pachter uit Criquetot aan, die hem niet eens liet uitspreken, maar hem met een por in den buik en een luid: „Och, ouwe deugniet, ga door!" den rug toekeerde. Sprakeloos bleef hij alleen staan. Hij werd meer en meer ongerust: wat beduidde nu weer dat: „ouwe deugniet"? In den herberg van Jourdain aan een tafeltje plaatsnemend, begon hij al spoedig opnieuw zijn verhaal te doen. Een paardenkooper van Montevilliers voegde hem toe: „Hou maar op, looze klant, we weten er alles van... van jouw touwtje!" Baas Hauchecorne stamelde: „Maar de portefeuille is terug gevonden!" De ander hernam: „Nou ja! Hou je maar koest, vadertje, de een vindt en de ander brengt terug! Wat niet weet, deert niet, hé? Knap, wie dat zaakje uitpluist!" Die steek was raak! Plotseling begreep hij alles. Men beschuldigde hem ervan, dat hij de portefeuille door een medeplichtige terug had laten brengen. Hij wilde protesteren, maar het heele gezelschap lachte en hij vertrok onder allerlei spottende opmerkingen.

Beschaamd en verontwaardigd kwam hij thuis, toornig en ver-

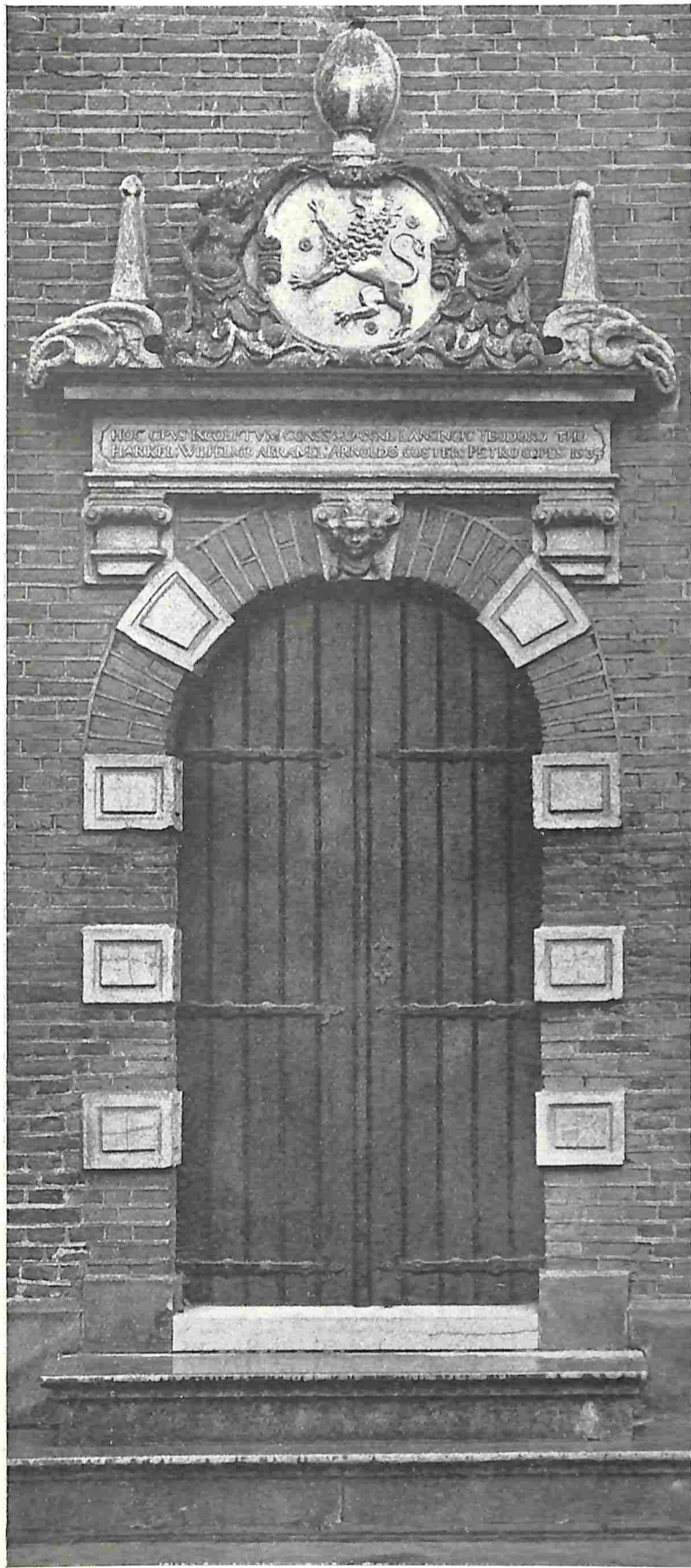

Foto C. Steenberg.

POORTJE (MARKTZIJDE) VAN HET RAADHUIS
TE LOCHEM.

ward tegelijkertijd, nog te meer gegriefd, waar hij, met zijn Normandische sluwheid, in staat zou zijn geweest, om dat te doen, waarvan men hem nu betichtte en er zich op te beroemen als op een handig uitgehaalde streek. Het leek hem dan ook een onmogelijkheid zijn onschuld te bewijzen, zijn schelmen-natuur was daarvoor al te goed bekend. Maar hij voelde zich op het hart getrapt door de onrechtvaardigheid der verdenking. En opnieuw begon hij zijn avontuur rond te bazuinen, zijn verhaal iederen dag verlengend, steeds nieuwe argumenten, energieke protesten, plechtige eeden er aan toevoegend, uitgedacht in eenzame uren, als zijn geest zich ingespannen bezig hield met de historie van het touwtje.

Naarmate echter zijn verdediging meer samen gesteld, en zijn bewijsvoering zuiverder werd, geloofde men hem minder. „Ach, wat, niets dan leugenpraatjes!” zeide men achter zijn rug. Hij voelde wel hoe hij zich opwond zonder gevolg en zich uitputte in vruchteloze pogingen.

* * *

Hij ging zienderoogen achteruit.

Plaaglustigen lieten hem, om zich er mee te vermaken, het verhaal van het touwtje afdraaien, zooals men een oudstrijder het relaas van zijn veldslag laat doen.

Zijn geest verzwakte en tegen het eind van December werd hij bedlegerig. In het begin van Januari stierf hij en, ijlend in zijn doodsangst, betuigde hij nog zijn onschuld, steeds hetzelfde herhalend:

Foto C. Steenbergh.

DE BERKEL BIJ LOCHEM.

LINKS DE STUW, WAAROVER HET WEGJE NAAR 'T STATION.

„Een touwtje, een klein touwtje, kijk, hier is het, mijnheer de Burgemeester!”

Naar het Fransch van GUY DE MAUPASSANT.

INDISCHE SPEELTUIGEN

I.

IN mijn dagboek vind ik de muziek genoteerd die vrouwen uit het rijstblok stampen wanneer zij rijst en bolster scheiden. Er waren drie vrouwen die beurtelings den zwaren houten stamvallen in het blok. Het per deden neerwas in 1877 in de Padangsche Bovenlanden, te Soepajang; en een andermaal, te Alahan Pandjang klonk het weer iets anders, en luider, want daar waren onder het stampblok, dat gedeeltelijk in den grond ligt, halve kokosschalen gelegd die als klankdoozen het geluid versterkten. Waarom? Omdat men tot ver in het dorp hooren zou, dat er nu reeds getombokt wordt voor de woning van Nan Toenggang, wiens menschen wel bijzonder veel rijst te stampen hebben, als zij nu al beginnen, en eerst tegen het eind van de poeasa behoeven gereed te zijn.

Een stampblok is geen muziek-instrument, maar aardig klinkt het geluid, dat toch wel muziek is in haar eenvoudigsten vorm. Is de torenklok een muziek-instrument, de tritonsschelp, waaruit de Papoea vervaarlijke geluiden blaast, het seinblok van een uitgehold stuk hout gemaakt en de signaaltrom waarvan het doffe gebrom verder nog dan klokgelui over den omtrek zich verspreidt? De grens is niet te trekken. In Rawas, dat men te zoeken heeft in Palembang, dus in 't zuiden van Sumatra, helpen de inlanders elkander wederkeerig bij veel handen eischend werk, padi-snijden, hout sleepen voor den huisbouw; en gezamenlijk trekt men dan in optocht ten arbeid, de muziek aan de spits, rhythmisch bewerkende de beide doffe trommen en de twee wanliedende bekens. Ziedaar muziek-instrumenten die geen muziek maken. Met een enkel bekken loopt de man die heerdienstplichtigen oproept naar het werk; in mijn jeugd werden te Rotterdam de verloren kinderen bij bekkenslag „uitgeklonken”, en in Baarn loopt de omroeper met zijn tjèngong rond, zoodra er iets merkwaardigs te vertellen valt — in den laatsten tijd meestal over het eten.

Is er niet een spreekwijze die zegt, dat men geen hazen vangt met een trom? Maar wolven dan? Ziehier: „Item die trom laete maecken 't gene datter aen gebroken was, doemen wolffsjaegen soude, daarvoor betaald twaelf stuver.” Zoo staat er in het oudste rekening-boek van Baarn, uit het jaar 1612. Tusschen Baarn en Hilversum maakten wolven de bosschen onveilig, en gezamenlijk ging men uit de omliggende plaatsen ter jacht. „Item betaelt aen Cornelis de Ruiter van dat hij die trom sloech, doen die wolff gejaegt werd, te weten te May twee reisen ende in den herfst een reis, telkens ses stuvers, samen achteen stuver”. Vermoedelijk moesten de drijvers, waarvan er een de trom sloeg, het dier opjagen naar den jachtstoet.

Tusschen het geluid van rhythmisch voortgebrachten arbeid en oorspronkelijke muziek ligt geen grens. De eerste muziek-instrumenten zullen de slag-instrumenten geweest zijn: de trom kan ontstaan zijn uit het houten mortier; het snaar-instrument

kan geworden zijn uit den boog, eerst geslagen, toen getokkeld, daarna gestreken. En reeds de eerste mensch zal, uit verveling, klanken hebben geblazen uit een stukje hol riet. Maar met zekerheid is daaromtrent niets te zeggen; naar de herkomst van trommen en fluiten met weinige en onbepaalde tonen, en van primitieve slag- en tokkel-instrumenten, en naar den invloed van buiten dien zij ondervonden, en de wijzigingen welke daarvan het gevolg waren, kan men gissen, zonder te weten hoe dicht men bij de waarheid komt. Zelfs bij volken die schijnbaar afgezonderd op kleine eilanden huizen en bij hen die op groote eilanden een geïsoleerd bestaan leiden is de traditie niet zuiver bewaard: de aanraking met vreemden heeft op speeltuig en spel ingewerkt. De Javaansche muziek — wel, men kent de versregels

„Aan Java's strand verdrongen zich de volken;
Steeds daagden nieuwe meesters over 't meer” enz.

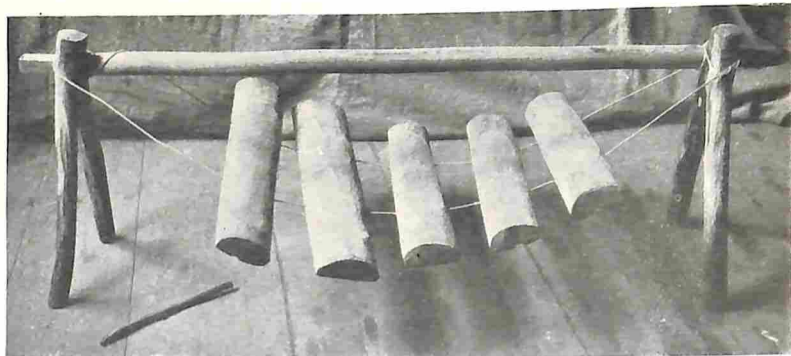
Nu is dat verdrongen ietwat overdreven, maar van de Javaansche muziek kan men met eenige zekerheid zeggen dat zij, evenals de geheele beschaving der Javanen, een inheemschen grondslag heeft, maar onder Chineeschen, Indo-Chineeschen, Hindoeschen en Perzisch-Arabischen invloed zich gewijzigd heeft.

Bijna overal is, in den O. I. Archipel, de muziek middel, geen doel; bij elkander gaan hurken om muziek te hooren, dat komt zelden voor: in de Vorstenlanden wordt de muziek van de gamelan gewaardeerd om haarzelve; bij dag en bij nacht genieten velen daarvan, zonder dat dansmeiden aanwezig zijn of een wajang-vertooning lokt; en uren vóór de vertooning van de wajang-wong, het toneelspel door gemaskerde personen, wanneer de gamelan speelt zonder meer, is een aandachtig luisterend publiek aanwezig. Ook buiten Java komt dat voor; de Kajans op Borneo maken muziek voor hun en anderer genoegen en zij is bij geen enkel godsdienstig feest een onderdeel der ceremonie; zoo spelen ook de Bahau's aan de midden- en boven-Mahakam (Borneo) fluit ter wille van de muziek. Maar dat zijn uitzonderingen; als regel geldt, dat in onze Oost de muziek is in de eerste plaats een door het gebruik gewettigd middel tot opluistering van gebeurtenissen „von der Wiege bis zum Grabe”; in de tweede een middel tot het gemakkelijker of geregelder volbrengen van eenigen arbeid of bezigheid: dansen, roeien, koranlezen, loopen; dan dient zij tot bevrediging van een in de menschelijke natuur liggende behoefte om in 't gehoor liggende tonen voort te brengen ter begeleiding van eentonigen arbeid en tot verdrijving van de door dezen voortgebrachte vermoeidheid. Luister eens hoe het werkmeisje staat te galmen onder het schuren; Bücher heeft er een heel boek over geschreven, niet over het werkmeisje, maar over „Arbeit und Rhythmus.” De muziek is gewoonlijk een hulpmiddel om arbeid of bezigheid geregelder en dus gemakkelijker te volbrengen dan anders. Vandaar dat overal het rythme spreekt; „un rythme on l'obtient en frappant en cadence n'importe ou, avec n'importe quoi.” Wel moet de zin voor rythme

zeer sterk ontwikkeld zijn bij de Kongo-negers, die elkander, op grooten afstand, een heel verhaal doen, door middel van een trom die één toon voortbrengt.

Een aardig slag-instrument is de reere van de Toradja's (Celebes) een stuk bamboe, gesneden in den vorm van een pincet (fig. 4); men neemt het mede op lange tochten en een der wandelaars slaat ermede op de muis van zijn hand om de tochtgenooten aan te moedigen tot geregelden voortgang.

Oostersche muziek is tegenwoordig bij ons en vogue en vele Westerlingen geraken erover in extase, gaan hoog-Nederlandsch schrijven, zooals bij vervoering past, halen Claude Debussy aan als degeen die het best begrepen heeft de macht der natuurtonen in de muziek. „Il introduisit l' Orient dans la musique. Avec lui le classicisme est mort à jamais." Dit laatste is toch wel jammer, indien het waar mocht zijn. Terloops zij gezegd, dat er overeenkomst is tusschen Debussy's intervallen en die van de gamelan. Zulk een gamelan, het samenstel van instrumenten, van strijk-, slag-, blaas- en tokkel-instrumenten, is de hoogste uiting van de Javaansche muziek. Hoe zij klinkt kan een beschrijving niet teruggeven: ons Europeesch toonstelsel is zoo heel anders; en we zijn daarmede opgegroeid, met de chromatiscche gamma; de oude kerkmuziek is ook volgens een ander stelsel gebouwd en misschien brengt deze vergelijking enkelen tot het besef, dat vergelijken hier zoo moeilijk is, omdat er sprake is van heterogene grootheden. Valsch en niet valsch — het is een zaak van gewoonte, van conventie; in de 13de eeuw is men teruggekomen van de Grieksche opvatting, dat groote en kleine terts en groote en kleine sext dissonnanten zijn. Wij zweren bij onze piano, vooral als zij op orkest-toon gestemd is, en nemen genoegen met het gelijkkluiden van fis en ges, of een overmatige kwart en een verminderde kwint. „Mais nôtre demi-ton n'a lui même qu'une valeur locale et actuelle", schrijft Closson, onder-directeur van het Brusselsche Museum; „il est une convention qui nous est propre. Nous divisons l'octave en douze parties, les Arabes en dix-huit; pourquoi nôtre système vaudrait-il mieux?" Een en ander maakt, dat wij bijzonder ongeschikt zijn om Javaansche muziek op het eerste gehoor te genieten. Aan beschrijvingen heeft men zich tallooze malen gewaagd. Ziehier een voorbeeld. „De gamelan — mijn raam was open, en door de maanlicht-teere lucht dreven nooit gehoorde, wondere geluiden. . . Heel hooge, ijl-reine tonen, als werd met gouden klepels op kristallen droombokalen geslagen, en ook korte, droeve tikjes als van beenderen op graven, liefelijk tokkelen als van lichte luiten, en somtijds, donkerbrons daardoor, een sombere gongslag, als een golf-nachtzee tegen sonore rotsenwand." Maar wanneer men nooit droombokalen heeft hooren bespelen, noch tikjes van beenderen op graven waargenomen heeft, dan brengen deze vergelij-

INDISCHE SPEELTUIGEN.

1. HOUTKLAVIER. BATAKLANDEN (SUMATRA).

kingen weinig opheldering; en wat een luit is weet de meerderheid van het menschedom niet, gezwezen van een lichte luit.

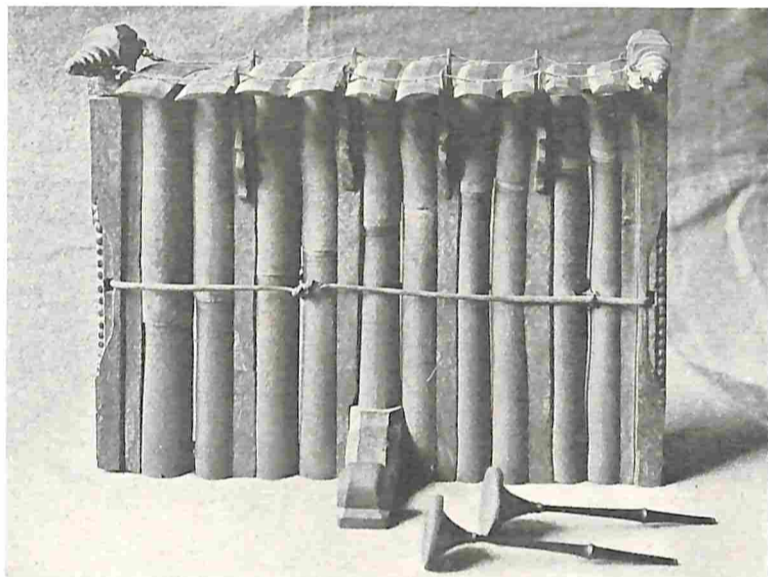
Gewoonlijk wordt beweerd, dat om de gamelan te begrijpen, te genieten, men haar muziek moet beluisteren bij maanlicht in het land van Adinda en Saïdja, in een wazig diep dal, tusschen blauwe bergen, omzoomd door bamboe en koffietuinen. Waartoe deze mise en scène dient is mij niet duidelijk; ik heb indertijd weken achtereen, bijna dagelijks, van een voortreffelijke gamelan genoten te Amsterdam, in 1883 op de Koloniale Tentoonstelling, bij dag, in fellen zonneschijn en dichtbij. Zij was afkomstig van het theeland Parakan Salak en beter instrumenten zijn er vermoedelijk nooit in ons land geweest; zestien man van de muzikanten die ginds deze instrumenten bespeelden waren meegenomen. Niet alleen dat de instrumenten onderling bij elkaar behoorden, maar spelers en speeltuigen behoorden mede bij elkander.

De muziek van de gamelan, van een fluit, van de hobo, ook nog wel van de viool, kan men waardeeren zooals men waardeert eenvoudige muziek, zonder pretentie, met beperkte middelen voortgebracht. Het grootsche en verhevene, zeggen vele tot oordeelen bevoegden, ontbreekt; uit de oudheid, voegen zij erbij, kwam evenmin groote muziek tot ons; zij windt niet op, noch eischt inspanning tot begrijpen; het gehoor streelend, is zij in staat het gemoed zachtjes aan te doen. Dit is inderdaad al veel. Anderen zijn minder goed over Indische muziek, bepaaldelijk die van de gamelan, te spreken; zij laken de menigvuldige herhalingen van eenzelfde thema, zij 't ook met variaties in rythme en toonaard; de harmonieën die eer kwetsen dan streelen; de sterk sprekende dissonnanten; de tot geraas aanzwelende forto's. . . . oneenigheid dus, zooals bij de beoordeeling van iedere kunstuiting. Maar dit wordt vaak vergeten: te vragen aan hen die afkeuren, wie waren de spelers en welke waren de instrumenten?

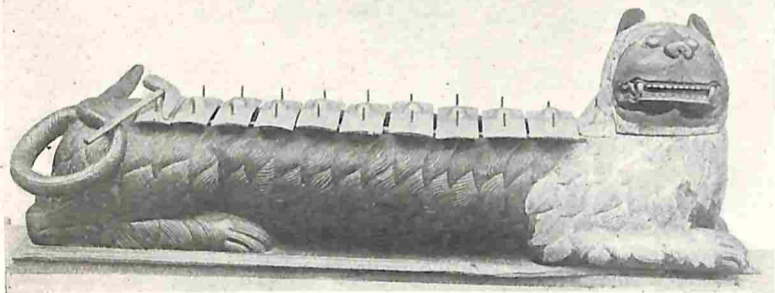
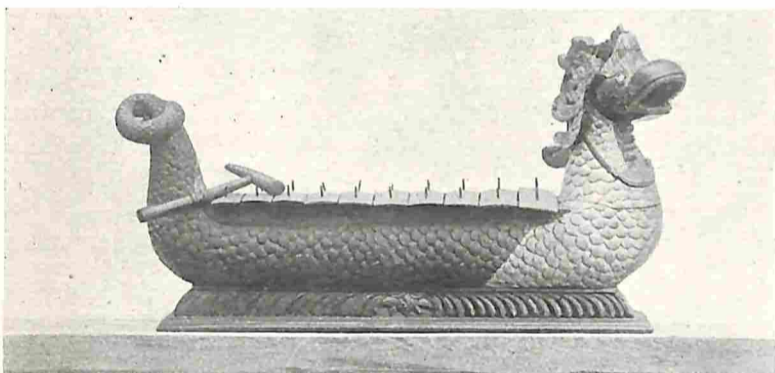
De Javaansche vioolspeler en de Sumatraansche fluitspeler zullen, wanneer zij zich niet laten afleiden door de gedachte welke de indruk is dien zij maken op anderen, in hun spel allicht iets leggen van hun innerlijk gevoel, van hun ziel, zooals men dat gaarne noemt. Bij onze militaire muziek die aan het hoofd van den troep marcheert komt weinig ziel te pas en van een uiting der gemoeds-aandoeningen is geen sprake, behoeft dat ook niet te zijn; men speelt iets dat vooraf klaar gemaakt is. Meestal is dit eveneens 't geval bij Indische muziek, wanneer instrumenten samen spelen of wanneer een solist zich doet hooren. Beschouwt men de zaak op den keper, dan is, vergeleken bij ons orkestlid, dat den stok van zijn directeur en zijn muziek-partij stipt heeft te volgen, de man die in het gamelan-orkest medespeelt, zijn fantasie niet behoeft weg te moffelen en van de hem gelaten vrijheid tot parafraseeren gebruik maakt, heel wat vrijer in zijn muzikale bewegingen.

Fig. 1. Houtklavier Bataklanden (Sumatra) Mus. Rotterdam 15213; l. 1. 33, h. — 48. Instrument van de Karo-Bataks, gerantoeeng; de 5 van boven gewelfde, van anderen platte toetsen van hard hout worden met een stokje bespeeld, en de bovenkant van iederen toets is, ter verkrijging van den verlangden toon, gedeeltelijk weggesneden. Wanneer dit houtklavier, de bamboe-citer en de mandoline gezamenlijk bespeeld worden, klinkt samenspel inderdaad als muziek.

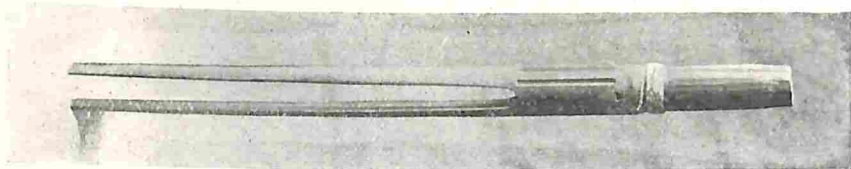
Fig. 2. Gender, slag-instrument met metalen toetsen, Bali Mus. Rotterdam, 12865; br. —, 61, h. —, 47. De 10 zwak gewelfde toetsen van klokspijs hangen op koorden boven even veel bamboekokers, die als klankdoozen dienst doen en waarvan het medesprekend gedeelte kleiner wordt naar gelang de tonen van de toetsen hooger worden: de afsluitende knoop van de bamboe stijgt van links naar rechts. Men slaat de toetsen met 2 hamers

2. GENDER, SLAG-INSTRUMENT MET METALEN TOETSEN BALI.

3. GAMBANG GANGSA. SLAG-INSTRUMENTEN MET METALEN TOETSEN. JAVA.

INDISCHE SPEELTUIGEN.

4. SLAG-INSTRUMENT VAN BAMBOE, CELEBES.

met schijfvormige koppen; parafraseerend speeltuig, dat zachte en welluidende tonen voortbrengt.

Fig. 3. Gambang gangsa, slag-instrumenten met metalen toetsen, Java. Musée du conservatoire, Brussel, 804-5. Beide instrumenten hebben 10 metalen klankstaven die deze tonenreeks doen hooren:

Het fantastische dier van het kleinste instrument is de naga, de slang, in de mythologie en in den eeredienst der Indiërs een dier van beteekenis en op de eilanden van den O. I. Archipel hier het voorwerp van vereering, elders van bovennatuurlijke opvattingen. De toetsen van het grootste speeltuig hebben in het midden uitbollingen en worden gedragen door een niet gedetermineerd dier, een tijger misschien, of een leeuw uit den mallemlolen.

Fig. 4. Slag-instrument van bamboe, Celebes. Mus. Rotterdam 17947; l. —, 54. Bij de Tonapoeh toeloempje, bij ds Bare'e sprekende Toradja reere geheeten. Door het driehoekige gat te sluiten of te openen kan de toon gewijzigd worden.

Fig. 5. Trom van Sangi. Mus. Rotterdam 418; h. —, 54. Oud instrument, gemaakt van een uitgehold stuk hout, met fraai snijwerk dat op een ondergrond van witte kalk goed uitkomt. Eigenaardige herstelling van een scheur door middel van rotanbandjes, links. Inl. naam tifa.

Fig. 6. Gong van Borneo. Mus. Leiden 893 - 107, m. —, 51, h. —, 14. Gong bernaga. Tebidah Dajaks, landsch. Sintang, W.afd. Ornament en relief in hoofdzaak 2 draken; koper; hangt aan een touw.

(Wordt vervolgd). JOH. F. SNELLEMAN.

HET OPEN VENSTER.

12) Uit het Engelsch van
E. TEMPLE THURSTON.

WE hebben rijke bureu in Cawdlett Park. De jonge Mr. Fielding heeft juist geërd door zijn vader's dood: Gisteravond gingen we bij hem dineeren. Ik heb den ouden heer zeer goed gekend. Hij was een norsche man; deugdzaam en rechtvaardig, maar hij vond geen schoonheid in het leven en kan ze dus zijn zoon ook niet leeren zien. De jongen werd vroeg de wereld ingestuurd, en met weinig hulp van zijn vader moest hij zijn eigen weg zien te vinden. Twee dingen had hij gedaan. Hij had alle verbinding met den godsdienst, waarin hij was opgevoed, afgebroken en hij was socialist geworden.

Nu schijnt het, dat je arm moet zijn om socialist te zijn. Hij had me vaak zijn theorieën uiteengezet; hij had de eerlijkheid van zijn vader en aarzelde niet me te bekennen, dat godsdienstige vormen alle beteekenis voor hem verloren hadden. Daarom hield ik niet minder van hem. Het speet me voor hem — dat was alles.

Gisteravond was ik niet weinig nieuwsgierig om te zien, hoe de plotselinge verandering in zijn omstandigheid op zijn ideeën had gewerkt. We waren met ons zessen aan het diner. De jonge Mr. Tregenna en zijn zuster waren er ook. Ik verborg mijn glimlach, toen hem de eer te beurt viel, Diana aan tafel te geleiden. Misschien zag niemand dan ik den lichten blos op haar wangen, toen ze haar hand op zijn arm legde. Ik weet, dat ze gedacht moet hebben aan het kleine houten kruisje onder den appelboom.

Er was ook, scheen het me toe, een blik van overwinning in zijn oogen. Hij zag er uit of hij trotsch was zichzelf te zijn, als ik het zoo kan uitdrukken, en inderdaad had hij daarvoor gegronde redenen. Diana zag er bijzonder goed uit. Ik moet haar niet prijzen; ze is mijn eigen dochter, maar nooit tevoren heb ik zulke mooie, rechte lijnen gezien of een hoofd, zóo fier geplaatst op zulke schouders, als haar avondkleed vrij liet.

Toen we om de tafel zaten begon ik voor mezelf te bidden, tot Mr. Fielding zei, me over de tafel aankijkende:

„Dominé, wilt u bidden?”

Ik hoop, dat ik geen verbazing toonde, en mijn hoofd buigende herhaalde ik de oude formule, zooals ik die van mijn jeugd af heb gezegd:

„Moge de Heer ons waarlijk dankbaar maken voor wat wij zullen ontvangen terwille van Jezus Christus — Amen.”

Pas na het diner, toen de dames weg waren, had ik gelegenheid hem te vragen, waarom zijn ideeën veranderd waren.

„Welke ideeën?” vroeg hij.

„Uw godsdienstige ideeën.”

„O, — u meent, omdat ik u vroeg te bidden? Ik bid en dank nu ook zelf altijd aan tafel.”

„Dus zijn ze veranderd?” vroeg ik.

„Neen, neen — ik denk precies hetzelfde, maar u moet weten, dat onze bottelier, die hier bijna altijd in mijn vaders tijd is geweest, het vreeselijk zou vinden, als we aan tafel gingen zonder te bidden of te danken. Ik doe het terwille van hem.”

„Dus voert u uw socialisme zóoover door?” vroeg Tregenna.

„Wel, — ik geloof, dat hij 't liever heeft dan dat ik zijn loon verhoogde. Nu ik geërd heb ondervind ik, dat je alleen vrijheid kent als je arm bent. Een mensch worstelt om rijk te worden, om zijn onafhankelijkheid te veroveren of te koopen, en hoe meer geld hij krijgt, hoe meer hij moet uitgeven aan de conventie. Hij

koopt geen vrijheid. Met elken nieuwen schat, die hij veroverd, koopt hij een nieuwe schakel in den ketting van zijn eigen slavernij. Rijkdom is de meest overschatte zaak in deze wereld — en wordt het vaakst verkeerd begrepen. Er was een tijd, dat ik liever mijn vuist bedreigd zou hebben tegen den bottelier dan te bidden en te danken. Toen was ik arm — en vrij.”

Nu was dat alles heel waar. Dat scheen me tenminste zoo toe. Ik vertel niet, wat hij verder zei, omdat hij daarna afdwaalde naar de hoogten van zijn socialistische theorieën en ofschoon ze ongetwijfeld belangwekkend waren boezemden ze mij geen belangstelling in.

„Het komt allemaal,” dacht ik, „door het gebrek aan een goede opvoeding in de jeugd.” Ofschoon de oude Mr. Fielding een onbepaald vertrouwen stelde in de vormen van zijn godsdienst had hij nooit aan zijn zoon verteld, dat de vogels dankten, als ze hun kopjes ophieven. Hij had nooit iets anders gedacht, dan dat ze het water door hun keeltje lieten glijden.

Neen — ik geloof aan sprookjes, en in het socialisme zul je ze niet vinden. Er moet een prins zijn en er moet een bedelaar zijn, of je zou nooit een echt verhaaltje hebben.

„Wat zijn jullie allemaal lang in de eetkamer gebleven,” zei Diana, toen we naar huis gingen.

„Leek het je zoo lang toe?” vroeg ik.

„O neen, volstrekt niet,” antwoordde ze vlug, en toen, haar hand door mijn arm stekend, neuriede ze een wijsje onder 't loopen.

5 TROM VAN SANGI.

6. GONG VAN BORNEO

14 Juni. Ik heb vaak nagedacht over de voorkeur, door het roodborstje gegeven aan het inwendige van kerken. Slechts enkele der boeken van verschillende autoriteiten, die ik geraadpleegd heb, vermelden dit feit. De eerwaarde C. A. Johns verwijst er naar en met alles wat hij zegt ben ik het volmaakt eens. Het is ongetwijfeld terwille van de gezelligheid, dat ze onze kerken bezoeken, want ik heb zelden gehoord van een roodborstje dat zijn nest in een kerk bouwde, en het is bijna altijd in het uur van den dienst, dat ze gezien worden.

Gisteravond vloog het roodborstje, dat zich tot onze kerk voelt aangetrokken, naar binnen door een open venster in het koor en zich zettende op een spijl van het oude koorscherm zong hij met ons het Nunc Dimittis. Aller oogen werden opgeheven van de boeken, aller oogen wendden zich naar hem, zooals hij daar zat, zijn keeltje gezwollen, zijn bekje wijd open, terwijl hij zijn jubelende tonen uitschalde. Ieder moet ze gehoord hebben boven het orgel uit, ja zelfs boven de stemmen van het koor uit, zoo helder en klaar waren ze.

„Heer, nu laat Gij Uw dienaar heengaan in vrede, in overeenstemming met Uw woord; want mijn oogen hebben Uwe zaligheid gezien, welke Gij hebt bereid voor de oogen van alle menschen.”

Daar ik de woorden van het morgen- en avondgebed zoo goed weet is het mijn gewoonte nooit om me heen te zien, om mijn aandacht niet te laten afleiden. Maar bij deze gelegenheid kon ik niet nalaten dit kleine diertje gade te slaan en te luisteren naar elken toon, dien hij uitte. En terwijl ik luisterde hield ik, geloof ik, op met zingen, misschien om hem beter te hooren, misschien omdat mijn stem, nooit erg klankrijk, me hinderde naast de schoonheid van zijn gezang. Hoe 't ook zij, ik zweeg en werd me toen gaandeweg bewust, dat allen hadden opgehouden met zingen. Zóó was mijn ziel vervuld van het roodborstje, dat ik me daarover niet volkomen bewust werd, vóór de laatste stem zweeg en het vogeltje alleen zong, begeleid door de zachte tonen van het orgel.

Het duurde slechts een oogenblik en toen was het gezang uit. En alsof we plotseling weer tot besef kwamen begonnen we weer samen te zingen. — Amen. — en toen de muziek ophield vloog het roodborstje in de balken en was uit het gezicht verdwenen. Ik keek naar Diana, die vlak naast me in het koor zingt, en misschien kwam het door het licht van de ondergaande zon, die haar stralen door het westelijk raam wierp, maar ik vond, dat haar oogen vochtig straalden.

Toen de dienst was afgelopen vond ik Diana buiten op me wachten en ze praatte met de Tregenna's. Ze spraken natuurlijk over wat gebeurd was. Het was inderdaad het onderwerp van gesprek aan elke tafel dien avond. De jonge Allan Tregenna, die zijn familie tegemoet was komen loopen, had reeds alles gehoord.

We splitsten ons in twee groepen bij 't naar huis gaan. Diana ging met hem loopen en ik kwam achteraan met de twee dames.

Ze vroegen me, of er ooit bij mijn weten zoo iets vreemds gebeurd was als vanavond en na een oogenblik gedacht te hebben, moest ik erkennen, dat ik me zoo iets niet herinnerde.

„Het moet u toch geërgerd hebben,” zei Mrs. Tregenna, „toen ieder ophield met zingen.”

„Waarom?” vroeg ik.

„Wel, omdat het den dienst onderbrak.”

„Het hinderde me toch werkelijk niet,” zei ik; „ik hield ook op met zingen. Mijn stem is niet heel mooi, maar al had ieder zoo mooi gezongen als 't maar mogelijk was, zou ik toch, geloof ik hun zwijgen niet betreurd hebben.”

Miss Tregenna keek naar me op.

„Ik weet, wat u bedoelt,” zei ze.

„Ja,” — vervolgde ik, — „er is altijd de geest van het ding en het ding zelf.” Ik preek vaak mijn kleine preeken na kerktijd. Dan zijn die preeken wel niet op hun plaats, maar soms, wanneer we zoo met ons tweeën of drieën wandelen word ik er toe gebracht te praten en kan dan veel beter uitdrukking geven aan wat ik voel dan ooit op den preekstoel. Daar is dus weer de geest van het ding, terwijl we vaak op den preekstoel het ding zelf hebben. Daar-

mee bedoel ik geen oneerbiedigs tegenover de kerk, maar een preek moest een gesprek zij — ofschoon eenzijdig, dat stem ik toe — en op den preekstoel voel ik me vaak te ver weg om te praten. Als we naar huis wandelen is 't een ander geval, en toch is het dan vaak even eenzijdig. Ik ben zeker, dat ik te veel praat.

„Wel,” vervolgde ik, „ik weet, dat we allen het Nunc Dimittis zongen, en ik weet, dat al onze harten waren in wat we zongen. Maar er was iets spontaans in de stem van dat roodborstje, dat we geen van allen in ons gezang hadden. De gewoonte van het gebed, de gewoonte van den lofzang, daaraan zijn we zóó gewend geraakt, dat ik er me vaak toe dwingen moet de beteekenis van de woorden goed te zien, wanneer ik lees of zing. Wat moet er in alle godsdienstige samenkomsten veel werktuigelijks zijn in de hymnen, die gezongen en de gebeden, die gezegd worden.”

Ik keek hen beiden aan, Mrs. Tregenna aan mijn rechterkant en haar dochter aan mijn linkerkant. Ze zeiden niets en ik wist, dat ik haar herinnerd had en ze had duidelijk gemaakt hoe haar eigen gebeden vaak gezegd werden.

„Er was niets van gewoonte,” ging ik door, „er was niets werktuigelijks in de manier waarop dat roodborstje zong. Hij heeft dat lied duizendmaal gezongen, maar dat is altijd zoo bij de vogels.

Een nieuwe dag, en ze zingen hun lied opnieuw, alsof het voor de eerste maal in hun leven was. En dat is eerbied — dat is dankbaarheid. Die moet dieper gaan en niet slechts een uiting zijn van de gereede gehoorzaamheid van het hart; die moet komen uit de volle overgave van den geest. Men kan God niet werktuigelijk prijzen, men moet Hem bij ingeving loven.”

Zoo kwamen we bij mijn deur, en ik zei, hoe 't me speet een nieuwe preek voor haar gehouden te hebben, en dat alles op één avond.

Miss Tregenna drukte me de hand en zei: „Ik vond de tweede 't mooiste.”

„Misschien was ze 't meest beziel,” zei ik en toen, rondkijkende naar Diana, zag ik, dat ze den weg afgegaan was met haar geleider. Het is zoo jammer, dat ze geen vrienden zijn.

Vanmorgen kwam Diana aan 't ontbijt en gedurende enkele oogenblikken stond ik haar in verbazing aan te staren. Ik zou haar nauwelijks herkend hebben. Ze had haar haar opgestoken. Ze was een vrouw geworden.

„O, mijn lieve,” zei ik onwillekeurig, want nu herinnerde ze mij duizendmaal meer aan Georgina.

Ze stond daar en keek me ook aan, terwijl haar oogen telkens van uitdrukking wisselden. Haar wangen werden rood en toen weer bleek, haar oogen openden en sloten zich. Ze glimlachte en dan stierf de glimlach weer weg. Ten laatste kon ze mijn onderzoekenden blik niet meer verdragen. Ze kwam naar me toe, sloeg haar armen om mijn hals en verborg haar oogen voor me.

„Staat het leelijk?” vroeg ze.

„Mijn lieve,” zei ik en ik kuste haar achter in haar hals, haar hals van een klein kindje. Haar gezicht was verborgen op mijn schouder. Er was geen andere plaats om te kussen.

Vanmiddag hoorde ik nieuws, dat me leed deed. Allan Tregenna moet binnen drie maanden naar zijn ooms boerderij in Californië vertrekken. Ik ben van dien jongen gaan houden en zal hem missen, wanneer hij weg is. Ik vroeg Diana, of ze het gehoord had. Ze knikte. Hij zei het haar gisteren, zoo 't schijnt, toen ze van de kerk naar huis wandelden. (Wordt vervolgd).

Bewaren van snijbloemen.

Een bloemist met veeljarige ervaring gaf het volgende recept om bouquetten lang te doen duren: — Begin met de bloemen losjes te besprenkelen met water, zet ze daarna in een vaas met zeepsop. Dit laatste zal de stengels voeden en de bloemen frisch doen blijven. Neem de bloemen iederen dag uit de vaas en leg ze een paar minuten op haar kant in helder water, met de stengels naar onderen gericht, waarna de bloemen weer besprenkeld worden. Het zeepsop moet iederen derden dag vernieuwd worden. Deze zegsman beweert dat op die manier behandelde snijbloemen veel een maand lang houdbaar blijven. Men neme de proef eens! G.

Foto C. Steenbergh.

GEVELFRAGMENT MET RIJK VERSIERDE FRIES VAN EEN HUIS AAN HET GROOTE OOST TE HOORN.